ज्ञानगंगा घरोघरी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ

नाशिक– ४२२ २२२

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा

ग्रंथालय व माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम (P16)

Master of Library & Information Science (M.Lib.& I.Sc.)

माहितीपुस्तिका

शैक्षणिक वर्ष : 2019–2020

ग्रंथालय व माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम : माहितीपुस्तिका

शिक्षणक्रम संकेतांक (Programme Code) : P 16

अनुक्रमणिका

१. विद्याशाखेचा परिचय ४

२. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र निष्णात (M.Lib. & I. Sc.) शिक्षणक्रमाविषयी ४

२.१ शिक्षणक्रमाची संरचना

२.२ अध्ययनपद्धती

२.३ प्रवेश-प्रक्रिया

२.४ शिक्षणक्रम शुल्क

२.५ कालावधी

२.६ माध्यम

२.७ कमाल व किमान संख्या

२.८ मूल्यमापन-प्रक्रिया

२.९ श्रेयांक

३. परीक्षेसंबंधी सूचना १२

४. पुनर्नोंदणी प्रक्रिया १२

५. विभागीय केंद्रे १३

६. अभ्यासकेंद्रे १४

परिशिष्टे १५

Appendix 1 : उमेदवार/विद्यार्थी करारनामा
Candidate/Student Agreement at the time of Admission

Appendix 2 : गरीब विद्यार्थी सहाय्य योजना नियमावली

Appendix 3 : University Grants Commission Resolution (2004)

Appendix 4 : G.R. of Equivalency for 10th and 12th

Appendix 5 : एकापेक्षा अधिक शिक्षणक्रमांना प्रवेश

Appendix 6 : G.R. of Equivalency

Appendix 7 : Letter of Recognition from UGC

Appendix 8 : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना

Appendix 9 : अंतिम परीक्षा : प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

विद्यापीठ गीत

एक प्रतिज्ञा असे आमुची ज्ञानाची साधना ।
चिरंतन ज्ञानाची साधना ।
ज्ञान हेच संजीवन साऱ्या जगताच्या जीवना ।। धृ ।।
ज्योत जागवू सुजाणतेची सकलांच्या अंतरी ।
तीच निवारील पटल तमाचे प्रभात सूर्यापरी ।
ज्ञानच देउळ, ज्ञानच दैवत, प्रगतीच्या पूजना ।। १ ।।
नव्या युगाचा नव्या जगाचा ज्ञान धर्म आहे ।
त्यातच अमुच्या उजळ उद्याचे आश्वासन राहे ।
मुक्त करिल तो परंपरेच्या बंदिघरातुन मना ।। २ ।।
हाच मंत्र नेईल आम्हाला दिव्य भविष्याकडे ।
न्यायनीतीचे पाऊल जेथे भेदाशी ना अडे ।
जे जे मंगल पावन त्याची जेथे आराधना ।। ३ ।।

कुसुमाग्रज

निर्मिती

श्री. आनंद यादव
व्यवस्थापक, ग्रंथनिर्मिती केंद्र, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक – ४२२ २२२

© २०१९ यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक

- **प्रथम प्रकाशन** : जून २०१९
- **प्रकाशक** : डॉ. दिनेश भोंडे, कुलसचिव, यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक ४२२ २२२

NB-19-20-12

१. विद्याशाखेचा परिचय

मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे या विद्याशाखेत मानवनिर्मित कला, साहित्य या सर्जनशील निर्मितिव्यापाराचा आणि कुटुंबसंस्थेपासून राज्यसंस्थेपर्यंतच्या विविध संस्थांच्या रचनांचा, तत्त्वज्ञानाचा व इतिहास–परंपरांचा अभ्यास केला जातो. २१ व्या शतकातील जागतिक आव्हानांना सामोरे जाण्यासाठी बौद्धिक पूर्वतयारी करणे आणि अध्ययनशील समाजासाठी शैक्षणिक संसाधनांचा विकास करणे हे या विद्याशाखेचे ध्येय आहे. विद्याशाखेतील विविध शिक्षणक्रमांचा आशय हा मानवकेंद्री असतो. मानवी मूल्यांवर व माणसाच्या विकास–कार्यक्रमांवर भर देणारा आशय हे या विद्याशाखेतील अभ्यासक्रमांचे वैशिष्ट्य आहे.

विद्याशाखेची ठळक वैशिष्ट्ये थोडक्यात अशी :

१. जगभरातल्या विविध संस्कृतींचा, राष्ट्र–राज्यांच्या जडणघडणीचा, इतिहास परंपरांचा, बी.ए. शिक्षणक्रमांचा अभ्यासक्रमात समावेश.

२. मानवी हक्क, स्वातंत्र्य, समता, बंधुता, इत्यादी मूल्ये, ग्राहकसंरक्षण, पर्यावरण रक्षणादी चळवळी, सार्क, युनो, इत्यादी जागतिक कल्याणकारी संघटनांचे कार्य, स्त्रियांचे सबलीकरण, वंचितांच्या अस्मितेचे लढे, भाषा, धर्म, प्रदेशांच्या विविधतेतून एकतेसाठी रचलेले नमुनादर्श, जागतिकीकरण आणि स्थानिक विकासाची सांगड अशा विविध आशयसूत्रांच्या अभ्यासक्रमांमध्ये समावेश आहे.

३. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र, वृत्तपत्रविद्या व जनसंज्ञापन, गांधीविचारदर्शन, मानवी हक्क, ग्राहक संरक्षण अशा विशेष विषयांवर स्वतंत्र शिक्षणक्रम.

४. सिद्धांत आणि व्यवहार यांची सांगड घालणारे उपयोजित अभ्यासक्रम.

५. व्यक्तीच्या सर्जनशीलतेला व कल्पकतेला वाव देणारे अपारंपरिक अभ्यासक्रम.

६. विद्यार्थ्यांच्या व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी आणि व्यावसायिक यशासाठी लागणाऱ्या पूरक कौशल्यांना वाव देणारे अभ्यासक्रम.

७. स्वयंअध्ययनासाठी लागणाऱ्या नावीन्यपूर्ण कौशल्यांचे शिक्षण.

८. पायाभूत अभ्यासक्रमात विविध संकल्पनांचे स्पष्टीकरण देण्यावर भर.

९. स्वयंअध्ययन पुस्तके, स्वाध्याय, क्षेत्रीय कार्य, प्रकल्प अभ्यास, उपग्रह सेवा व वेबमाध्यमांतून विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन सेवा अशा विविध अंगांनी विद्यार्थ्यांना शैक्षणिक साहाय्य.

१०. प्रत्येक शिक्षणक्रमात आवडीप्रमाणे निवड करता येतील असे पर्याय.

२. ग्रंथालय व माहितीशास्त्र निष्णात (M.Lib. & I.Sc.) शिक्षणक्रमाविषयी

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाने काळाची पावले ओळखून ग्रंथालय व माहितीशास्त्रातील शैक्षणिक गरजांची पूर्ती करण्यासाठी १९९६ साली या विषयातील पदवी शिक्षणक्रम (B. Lib. & I. Sc.) सुरू केला. मराठी माध्यमातून आणि मुक्त शिक्षण पद्धतीद्वारा सुरू झालेला पहिलाच पदवी शिक्षणक्रम म्हटला पाहिजे. महाराष्ट्रात विदर्भ, मराठवाडा, खान्देश, पश्चिम महाराष्ट्र, कोकण व मुंबई अशा सर्व भागांतून या शिक्षणक्रमाला प्रचंड प्रतिसाद मिळाला. विद्यापीठाने प्रत्येक अभ्यासकेंद्रावर तीस विद्यार्थ्यांना प्रवेश देण्याचे प्रारंभी ठरविले होते; परंतु वाढती मागणी लक्षात घेऊन ही संख्या चाळीसपर्यंत नेण्यात आली. अभ्यासकेंद्राची संख्याही तीसपर्यंत पोहोचली, आतापर्यंत हजारो विद्यार्थ्यांनी या पदवी शिक्षणक्रमाचा लाभ घेतला आहे.

इ.स.२000 पासून विद्यापीठाने पदव्युत्तर पातळीच्या ग्रंथालय व माहितीशास्त्रातील नावीन्यपूर्ण भविष्यकालीन गरजांची पूर्ती करणारा 'एम.लिब.' शिक्षणक्रम कार्यान्वित केला आहे. या शिक्षणक्रमासाठी प्रातिनिधिक स्वरूपात महाराष्ट्रात निवडक अभ्यासकेंद्रे सुरू करण्याचे ठरविण्यात आले. ही अभ्यासकेंद्रे गुणवत्तेच्या दृष्टीने उच्च दर्जाची राहतील व या केंद्रातील विद्यार्थ्यांना महाराष्ट्रातील नामवंत तज्ज्ञांच्या मार्गदर्शनाचा लाभ मिळेल ह्या दृष्टीने विद्यापीठाने या शिक्षणक्रमाच्या अंमलबजावणी–साठी विशेष कार्यपद्धतीही ठरविली आहे.

दर्जेदार अध्ययन साहित्याची निर्मिती करण्यासाठी महाराष्ट्रातील विविध भागांतील तज्ज्ञांचे सहकार्य मिळाले असून १८ मुद्रित पुस्तके, दोन कार्यपुस्तिका व प्रतिवर्षी 'ज्ञानगंगोत्री' ह्या त्रैमासिकाचे ४ अंक असे समृद्ध अध्ययन साहित्य विकसित करण्यात आले आहे. शिवाय अभ्यासकेंद्रावर त्या त्या परिसरातील तज्ज्ञांचे दर आठवड्याला मार्गदर्शन आणि वर्षातून एकदा राज्यातील व देशातील नामवंत तज्ज्ञांच्या मार्गदर्शनाचे विशेष अभ्यास–शिबिर हे या शिक्षणक्रमाचे खास वैशिष्ट्य आहे. अद्ययावत माहिती–तंत्रज्ञानाचा विपुल वापर आणि इन्फ्लीबनेट प्रणीत SOUL या ग्रंथालय व्यवस्थापन प्रणालीचा अभ्यासक्रमात समावेश करून या शिक्षणक्रमाची गुणवत्ता जागतिक पातळीवरील शिक्षणक्रमाच्या तोडीची व्हावी यासाठी विद्यापीठ प्रयत्नशील आहे.

२.१ शिक्षणक्रमाची संरचना

या शिक्षणक्रमामध्ये खालील अभ्यासक्रम राहतील. अभ्यासकेंद्रावर देण्यात येणाऱ्या संपर्कसत्रांचा तपशील पुढे देण्यात आला आहे.

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रमाचे नाव	श्रेयांक	स्वाध्याय /कार्यपु.	संपर्कसत्र ता.	संपर्कसत्र प्रा.
	अनिवार्य				
LIB 010	प्रलेख वर्णन प्रक्रिया, प्रतिप्राप्ती वितरण	४	२	६	–
LIB 011	ग्रंथालय आणि माहितीकेंद्राचे व्यवस्थापन	५	३	८	–
LIB 012	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्राची संशोधन पद्धती	४	२	६	–
LIB 013	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र : वर्तमान घटना, घडामोडी	३	१	४	–

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रमाचे नाव	श्रेयांक	स्वाध्याय /कार्यपु.	संपर्कसत्र ता.	संपर्कसत्र प्रा.
	ऐच्छिक (कोणतीही दोन)				
LIB 201	शैक्षणिक व संशोधन ग्रंथालये	४	३	६	–
LIB 202	ग्रंथालय सेवा व उपक्रम	४	३	६	–
LIB 203	ग्रंथेतर साहित्याचे व्यवस्थापन	४	३	६	–
	उपयोजित				
LIB 301(T)	माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहिती केंद्रात वापर	२	१	६	२०
LIB 301(P)	माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहिती केंद्रात वापर	२	१*		
LIB 302	साधननिर्मिती आणि संशोधन प्रकल्प	४	–	२	४
	एकूण	**३६**	–	**५०**	**२४**

* कार्यपुस्तिका ('अ' संगणक १० गुण, 'ब' SOUL प्रणाली १० गुण)

टीप :

(१) याखेरीज परिचय आणि उजळणीसाठी ४ संपर्कसत्रे असतील.

(२) विद्यार्थ्यांनी ऐच्छिक अभ्यासक्रमातील तीनपैकी दोनच विषय निवडावयाचे असल्यामुळे प्रत्येक विद्यार्थ्याला ६८ संपर्कसत्रास उपस्थित राहावयाचे आहे. या ६८ सत्रांपैकी संशोधन प्रकल्पाची ६ व ८ व्या अभ्यासक्रमातील २० प्रात्यक्षिकांपैकी ७०% म्हणजे १४ याप्रमाणे २० संपर्कसत्रांस उपस्थित राहणे अनिवार्य आहे.

■ पाठ्यपुस्तके

अभ्यासक्रम संकेतांक	अभ्यासक्रमाचे/पुस्तकाचे नाव
LIB 010	**अभ्यासक्रम : प्रलेख वर्णन, प्रक्रिया, प्रतिप्राप्ती वितरण** १ : विषयनिर्देशन, संग्रह आणि प्रतिप्राप्ती २ : प्रतिप्राप्ती आणि संप्रेषण
LIB 011	**अभ्यासक्रम : ग्रंथालय आणि माहितीकेंद्राचे व्यवस्थापन** ३ : व्यवस्थापन मूलतत्त्वे, कार्यपद्धती आणि मूल्यमापन ४ : ग्रंथालयीन साधनसामग्री आणि सेवा यांचे व्यवस्थापन
LIB 012	**अभ्यासक्रम : ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्राची संशोधन पद्धती** ५ : संशोधन : व्याख्या आणि पद्धती ६ : माहिती संकलन, विश्लेषण आणि आणि सादरीकरण
LIB 013	**अभ्यासक्रम : ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र : वर्तमान घटना, घडामोडी** ७ ते १० : त्रैमासिक
LIB 201	**अभ्यासक्रम : शैक्षणिक व संशोधन ग्रंथालये** ११: महाविद्यालयीन व विद्यापीठीय ग्रंथालये १२ : संशोधन ग्रंथालये
LIB 202	**अभ्यासक्रम : ग्रंथालय सेवा व उपक्रम** १३ : सार्वजनिक ग्रंथालये १४ : शालेय ग्रंथालय १५ : दप्तरखाने आणि वस्तू संग्रहालये
LIB 203	**अभ्यासक्रम : ग्रंथेतर साहित्याचे व्यवस्थापन** १६ : ग्रंथेतर साहित्य १७ : चुंबकीय साहित्य
LIB 301(T)	**अभ्यासक्रम : माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहितीकेंद्रात वापर** १८ : माहिती तंत्रज्ञानाचा परिचय १९ : ग्रंथालयाचे संगणकीकरण २० : संगणक जाळे व बहुसंज्ञापन माध्यमे
LIB 301(P)	२१ : कार्यपुस्तिका संगणक २२ : कार्यपुस्तिका (SOUL प्रणाली)
LIB 302	**अभ्यासक्रम : साधननिर्मिती आणि संशोधन प्रकल्प** २३ : संशोधन प्रकल्प : स्वरूप व लेखन पद्धती

२.२ अध्ययनपद्धती

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रमाचे

(१) तात्त्विक,

(२) उपयोजित

असे दोन भाग असतील. या दोन्ही भागांसाठी स्वाध्याय अनिवार्य आहेत.

(१) तात्त्विक

विद्यार्थ्यांना तात्त्विक भाग शिकविण्यासाठी विविध अभ्यासक्रमांची पुस्तके स्वयंअध्ययन करण्याच्या दृष्टीने तयार केली आहेत. विषय क्र. ४ करिता पुस्तकांऐवजी त्रैमासिक नियतकालिक 'ज्ञानगंगोत्री' विद्यार्थ्यांना अभ्यासकेंद्रावर पाठविण्यात येईल.

(२) उपयोजित

विद्यार्थ्यांनी तात्त्विक भागाच्या अध्ययनाबरोबरच माहिती तंत्रज्ञान व प्रकल्प या दोन विषयांत उपयोजन करावयाचे आहे.

(अ) माहिती तंत्रज्ञान : या विषयात तात्त्विक भागाबरोबरच संगणक व SOUL च्या हाताळणीबाबत नेमून दिलेली प्रात्यक्षिके करावयाची आहेत. त्याकरिता कार्यपुस्तिकांचा वापर करावयाचा आहे.

(आ) प्रकल्प : विद्यार्थ्याने विशिष्ट विषयावर संशोधनपर प्रकल्प सादर करावयाचा आहे. त्यासाठी अध्ययन साहित्यातील पुस्तकांचा आधार घ्यावयाचा आहे व नेमून दिलेल्या संमंत्रकांचे मार्गदर्शन घ्यावयाचे आहे.

■ स्वाध्याय

दोनही भागांसाठी स्वाध्याय विद्यार्थ्यांना विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध आहेत. या स्वाध्यायासाठी प्रश्नांची उत्तरे विद्यार्थ्याने स्वतःच्या शैलीत, स्वतंत्रपणे आणि नेमून दिलेल्या वाचनसाहित्या-व्यतिरिक्त इतर संदर्भ पुस्तकांचा आधार घेऊन लिहावयाची आहेत व निश्चित केलेल्या मुदतीत अभ्यासकेंद्रावर सादर करावयाची आहेत.

■ संपर्कसत्रे

अभ्यासकेंद्रावर विद्यार्थ्यांना मार्गदर्शन करण्यासाठी प्रत्येक अभ्यासक्रमासाठी संपर्कसत्रे आयोजित करण्यात येतील.

प्रत्येक संपर्कसत्र दोन घड्याळी तासांचे राहील.

एका श्रेयांकास १:५ संपर्कसत्रे याप्रमाणे संपर्कसत्रांची संख्या ठरविण्यात आली आहे.

उपयोजित अभ्यासक्रमासाठी संपर्कसत्राची आखणी करताना अभ्यासकेंद्रांनी पटावरील विद्यार्थ्यांची संख्या सर्वसाधारणपणे दोन तुकड्यांत विभागून संपर्कसत्रे घेण्यात येतील. या तुकड्या दोनपेक्षा अधिक असणार नाहीत.

परिचय व उजळणीसाठी अनुक्रमे वर्षारंभी व वर्षअखेरीस प्रत्येकी दोन संपर्कसत्रे राहतील.

संपर्कसत्रे अभ्यासकेंद्रांमध्ये शनिवारी सायंकाळी व रविवारी सकाळी अथवा अभ्यासकेंद्रे, विद्यार्थी आणि शिक्षक यांच्या सोईच्या वेळी आयोजित करण्यात येतील. त्यांचे वेळापत्रक अभ्यासकेंद्राच्या सूचना फलकावर केंद्र संयोजक वेळोवेळी जाहीर करतील.

अभ्यासक्रमनिहाय संपर्कसत्राची संख्या पुढीलप्रमाणे असेल :

अ.क्र.	तपशील	अभ्यासक्रम संख्या	एकूण श्रेयांक	एकूण संपकसत्रे
१.	आवश्यक अभ्यासक्रम	४	१६	२४
२.	ऐच्छिक अभ्यासक्रम	३ पैकी २	०८	१२+६
३.	उपयोजित अभ्यासक्रम	२(तुकड्या २)	०८	२४
४.	परिचय व उजळणीसाठी	--	--	०४
	एकूण	८	३२	६४+६

टीप :याखेरीज विशेष मार्गदर्शन शिबिरासाठी ९ संपर्कसत्रांची तरतूद आहे. तसेच तिसऱ्या ऐच्छिक विषयाकरिता अधिक ६ सत्रे दाखविली आहेत.

■ शिबिर

प्रत्येक अभ्यासकेंद्रावर विशेष मार्गदर्शनासाठी शिबिराचे आयोजन केले जाईल. हे शिबिर तीन दिवसांचे असेल. त्यात प्रकल्पाबाबत मार्गदर्शन व निबंध सादरीकरण करण्यात येईल. शिबिराचा तपशील आणि निबंधाचे विषय अभ्यासकेंद्रावरून उपलब्ध होतील. तसेच शिबीर मार्गदर्शिका विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात येईल. विद्यार्थ्यांनी ह्या मार्गदर्शिकेची प्रत काढून आपल्याकडे ठेवावी.

(१) शैक्षणिक व्यवस्थापन (तज्ज्ञांची निवड, विषयाची निवड व वेळापत्रक) विद्यापीठाच्या मुख्यालयातील विद्याशाखेच्या संमतीने अभ्यासकेंद्र करतील. या शिबिरासाठी किमान दोन तज्ज्ञांना निमंत्रित करण्यात येईल.

(२) विद्यार्थ्यांना हे शिबिर अनिवार्य असेल. शिबिर पूर्ण न केल्यास अंतिम परीक्षेस बसता येणार नाही.

(३) अपवादात्मक परिस्थितीत एखाद्या विद्यार्थ्यास त्याच्या केंद्रावरील शिबिरास हजर राहता आले नाही तर पूर्वपरवानगीने त्यास दुसऱ्या केंद्रावरील शिबिरास हजर राहता येईल.

(४) शिबिरासाठीचे शुल्क रु. ५००/- विद्यार्थ्याने दिलेल्या मुदतीत आपल्या अभ्यासकेंद्रावर जमा करावे.

■ उपस्थिती

(१) संमंत्रण तासिकांना विद्यार्थ्यांची उपस्थिती ही संपूर्णपणे ऐच्छिक आहे. मात्र अशा तासिकांना नियमित उपस्थित राहणे हे विद्यार्थ्यांच्या फायद्याचे आहे.

(२) प्रात्यक्षिकांसाठी ७०% पूर्णवेळ उपस्थिती अनिवार्य आहे.

(३) शिबिरासाठी संपूर्ण काळ उपस्थित राहणे अनिवार्य आहे.

या संदर्भात कार्यालयीन सुकरतेसाठी सर्व अभ्यासकेंद्रांनी आपापल्या केंद्रावरील विद्यार्थ्यांची प्रात्यक्षिकांना व शिबिरास उपस्थित

असल्याचे प्रमाणपत्रे मुख्यालयाकडे अंतिम परीक्षेपूर्वी एक महिना आधी सादर करावीत. ज्या विद्यार्थ्यांच्या बाबतीत असे प्रमाणपत्र नसेल त्यांना अंतिम परीक्षेस बसता येणार नाही.

२.३ प्रवेश-प्रक्रिया

प्रवेश-पात्रता

कोणत्याही मान्यताप्राप्त विद्यापीठाची बी.लिब. वा समकक्ष पदवी.

य.च.म.मुक्त विद्यापीठाच्या बी.लिब.च्या परीक्षेस बसलेल्या विद्यार्थ्यांसही प्रवेश-अर्ज भरता येईल. असे विद्यार्थी उत्तीर्ण झाल्यास त्यांची स्वतंत्र गुणवत्ता यादी तयार करून निवड करण्यात येईल. अशा विद्यार्थ्यांसाठी प्रत्येक अभ्यासकेंद्रावर ५ जागांची तरतूद करण्यात आली आहे. ह्या जागांसाठीही आरक्षणाचे नियम लागू असतील.

एखाद्या अभ्यासकेंद्रावर अशा अर्जदारांपैकी कोणीही उत्तीर्ण न झाल्यास किंवा असे अर्ज प्राप्त न झाल्यास सदर ५ जागा रिक्त ठेवण्यात येतील.

प्रवेश-अर्ज कमाल संख्येहून जास्त आल्यास पुढील निकषांनुसार गुण दिले जातील व एकूण गुणसंख्येच्या आधारावर प्रवेश दिला जाईल.

■ निकष

(अ) शैक्षणिक पात्रता

(१) बी.लिब. :

ओ श्रेणी/प्रथम वर्ग ७०% हून अधिक	४ गुण
ए श्रेणी/प्रथम वर्ग ६०% हून अधिक	३ गुण
द्वितीय वर्ग ५०% वा त्याहून अधिक	२ गुण

(२) य. च. म. मुक्त विद्यापीठाचे बी.लिब. — १ गुण

(३) पदव्युत्तर पदवी (प्रत्येक पदवीस)
(गुण बी.लिब. साठी नमूद केल्याप्रमाणे)

टीप : श्रेणी सुधारण्यासाठी प्रवेश घेऊ इच्छिणाऱ्या एम.लिब. पदव्युत्तर पदवीधारकाच्या बाबतीत एम.लिब. पदवीचे गुण निवड प्रक्रियेत धरले जाणार नाहीत. नव्या नियमानुसार अशा विद्यार्थ्यांचे निकाल श्रेणीपद्धतीऐवजी गुणांच्या टक्केवारीनुसार घोषित करण्यात येतील.

(आ) अनुभव

शासनमान्य मान्यताप्राप्त शैक्षणिक, संशोधन संस्था, अ, ब, क, ड वर्ग सार्वजनिक ग्रंथालयातील अनुभवच अधिकृत मानण्यात येईल.

		१ ते ३ वर्षे	४-८ वर्षे	९-१५ वर्षे	१६-२५ वर्षे	२५च्या पुढे
१.	पूर्णवेळ ग्रंथपाल *	०३	०५	०६	०८	१०
२.	पूर्णवेळ सहा.ग्रंथपाल**	०२	०३	०४	०६	०८
३.	पूर्णवेळ ग्रंथालय सहायक	०१	०२	०३	०४	०६
४.	पूर्णवेळ ग्रंथालय परिचर	०१	०२	०३	०४	०५

* यात सार्वजनिक ग्रंथालयातील ब, क, ड या वर्गातील ग्रंथालयांचा समावेश नाही.

** यात सार्वजनिक ब, क, ड च्या ग्रंथपालांचा समावेश असेल.

टीप :

(०१) वरील क्र. १ व २ साठी ग्रंथालय शास्त्रातील पदवी (B.Lib & I.Sc.) प्राप्त झाल्यानंतरच अनुभव ग्राह्य धरला जाईल. क्र. ३ साठी ग्रंथपालन प्रमाणपत्र/पदविका प्राप्त केल्यानंतरचाच अनुभव ग्राह्य धरला जाईल.

(०२) शासकीय नियमांप्रमाणे स्त्रिया, मागासवर्गीय, अपंग, सैन्य-दलातील कर्मचाऱ्यांचे पाल्य यांच्यासाठी संवर्गनिहाय राखीव जागांची तरतूद असेल.

(०३) ज्या भागातील अनुभव असेल त्या अनुभव गटाप्रमाणे गुण देय असतील.

(०४) अनुभव, अर्ज सादर करण्याच्या अंतिम तारखेपर्यंत मोजला जाईल.

(०५) अर्धवेळ सेवेतील अनुभव २ वर्षांसाठी एक याप्रमाणे मोजण्यात येईल.

(०६) गुणदानासाठी ६ महिने व अधिक काळ १ वर्ष धरला जाईल. ६ महिन्यांहून कमी काळ मोजला जाणार नाही.

(०७) नियुक्ती पत्राची प्रत (Copy of Appointment Order) जोडल्याशिवाय अनुभव ग्राह्य धरला जाणार नाही.

(०८) ज्या पदावर अर्जदार कार्यरत आहे त्या पदाला मान्यता असलेल्या पत्राची संबंधित संस्थेने दिलेली प्रत अर्जासोबत जोडणे आवश्यक.

(०९) अनुभवाच्या प्रमाणपत्राच्या वैधतेबाबत आवश्यकता वाटल्यास विद्यापीठ चौकशी करेल.

(१०) विनावेतन सेवेची अनुभवात गणना केली जाणार नाही.

२.४ शिक्षणक्रम शुल्क

(अ) प्रवेशप्रक्रिया शुल्क — रु. ५००.००
(परत केले जाणार नाही.)

(आ) शिक्षणक्रम शुल्क

विद्यापीठ शुल्क	रु. ९,१००.००
अभ्यासकेंद्र शुल्क	रु. ३,०००.००
एकूण शिक्षणक्रम शुल्क	**रु. १२,१००.००**

शिक्षणक्रम शुल्काचा तपशील

क्र.	शुल्काचे शीर्षक	रक्कम
१)	प्रवेश व नोंदणी शुल्क	रु. १००/-
२)	शैक्षणिक शुल्क	रु. ४,०००/-
३)	परीक्षा शुल्क	रु. ४,३५०/-
४)	विकास निधी	रु. ४५०/-
५)	संकीर्ण	रु. २००/-
६)	अभ्यासकेंद्र शुल्क	रु. ३,०००/-
	एकूण शुल्क	**रु.१२ ,१००/-**

विद्यार्थ्याने शुल्क भरण्याची प्रक्रिया प्रवेश निश्चित झाल्यावरच करावयाची आहे.

शिक्षणक्रम शुल्कासंबंधी सूचना

- ऑनलाईन प्रवेश करताना विद्यार्थ्यांनी प्रथमतः केवळ विद्यापीठ शुल्क रु. ९,०००/- इंटरनेट बँकिंग, डेबीट कार्ड, क्रेडीट कार्ड, मोबाईलबँकींग किंवा इतर प्रचलित ऑनलाईन कॅश ट्रान्सफर प्रक्रियेचा वापर करून भरावे. ऑनलाईन फी भरल्याच्या ट्रान्झॅक्शन नंबरची नोंद घेऊन पावती प्रिंट करून घ्यावी आणि प्रवेश अर्जाच्या प्रिंट सोबत जोडून अभ्यासकेंद्रावर जमा करावी.
- प्रवेश अर्जाची प्रिंट प्रत अभ्यासकेंद्रावर जमा करताना भरलेल्या शिक्षणक्रम शुल्कातील अभ्यासकेंद्राचे शुल्क रु. ३,०००/- मात्र अभ्यासकेंद्राच्या बँक खात्यात बँक चलनाने भरून अथवा क्रॉस केलेला अकाऊंट पेयी चेक अदा करून किंवा अभ्यासकेंद्राने निर्धारित केलेल्या अधिकृत पद्धतीने जमा करून पावती घ्यावी व ती शिक्षणक्रम पूर्ण होईपर्यंत स्वतंत्र फाईलमध्ये जतन करून ठेवावी.
- अशा पद्धतीने प्रवेश प्रक्रियेचा अवलंब करून आपला प्रवेश निश्चित करावा आणि आपण दिलेल्या मोबाईल क्रमांकावर आपला प्रवेश झाल्याचा तसेच तुमचा प्रवेश झाल्यावर येणाऱ्या कायम नोंदणी क्रमांकाचा मेसेज मिळण्याची प्रतिक्षा करावी. आपला प्रवेश निश्चित झाला किंवा कसे याबाबत आपण निवडलेल्या अभ्यासकेंद्राच्या कायम संपर्कात राहावे.

(इ) पुनर्परीक्षा

सर्व अभ्यासक्रमांकरिता	रु.	५००.००
गुणपत्रक शुल्क	रु.	१००.००
प्रकल्प पुनर्सादरीकरण(संबंधित विद्यार्थ्यास)	रु.	५००.००

टीप : नियमित विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतल्यानंतर मे / जूनमध्ये घेतली जाणारी परीक्षा न दिल्यास त्यास पुढील परीक्षा देण्यासाठी परीक्षा शुल्क परत भरावे लागेल. अशा विद्यार्थ्यास पुनर्परीक्षार्थी समजले जाईल.

(ई) शिबिर शुल्क रु. ५००.००

(हे शुल्क विद्यार्थ्याने आपल्या अभ्यासकेंद्रावर निर्धारित मुदतीत जमा करावे.)

२.५ कालावधी

या शिक्षणक्रमाचा कालावधी किमान १ वर्ष राहील. नोंदणी मात्र जास्तीत जास्त ३ वर्षांसाठी वैध राहील. त्यानंतर मात्र विद्यार्थ्यास नव्याने प्रवेश प्रक्रियेत सहभागी व्हावे लागेल. **एखाद्या विद्यार्थ्याने ३ वर्षात शिक्षणक्रम पूर्ण न केल्यास त्यास नव्याने प्रवेश घ्यावा लागेल. मात्र त्यास त्याने उत्तीर्ण केलेल्या विषयांसाठी श्रेयांकांतरणाची सवलत मिळेल.**

२.६ माध्यम

शिक्षणक्रमाचे माध्यम मराठी असेल. मात्र अपवादात्मक परिस्थितीत अंतिम परीक्षेत उत्तरपत्रिका इंग्रजी व हिंदी भाषेतून लिहिण्यास अनुमती दिली जाईल. मात्र प्रश्नपत्रिका, अध्ययन साहित्य, संपर्कसत्रे व शिबिरातील मार्गदर्शन मराठी माध्यमातूनच असेल.

२.७ कमाल व किमान संख्या

(१) प्रत्येक अभ्यासकेंद्रावर कमाल विद्यार्थीसंख्या २० असेल. मात्र किमान विद्यार्थीसंख्या १५ असणे आवश्यक आहे. यात २.३ मध्ये उल्लेख केलेल्या ५ जागांचा समावेश नसेल.

(२) एखाद्या अभ्यासकेंद्रावर जागा रिक्त राहिल्यास त्या केंद्रावर जवळच्या केंद्रावरील प्रतीक्षा यादीतील अर्जदारांना स्थानांतरित करण्यात येईल. मात्र याबाबत अर्जदारांना विचारणा करून त्यांची इच्छा असली तरच त्यांना त्या अभ्यासकेंद्रावर प्रवेश देण्यात येईल.

२.८ मूल्यमापन-प्रक्रिया

ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र पदव्युत्तर शिक्षणक्रम ३२ श्रेयांकांचा आहे. एक वर्षाच्या कालावधीत ही पदवी मिळवताना एकूण ८ अभ्यासक्रम पूर्ण करावयाचे आहेत. या अभ्यासक्रमाचे मूल्यमापन दोन प्रकारे करण्यात येईल.

(१) अंतर्गत मूल्यमापन (अध्यापनाच्या कालावधीत दिलेल्या स्वाध्याय व कार्यपुस्तिका यांच्या साहाय्याने)

(२) अंतिम परीक्षा (अध्ययन पूर्ण झाल्यावर विद्यापीठाने घेतलेल्या लेखी, प्रात्यक्षिक, प्रकल्प आणि तोंडी परीक्षेच्या साहाय्याने)

अंतर्गत मूल्यमापन

(अ) स्वाध्यायाचे/कार्यपुस्तिकेचे नियम : अंतर्गत मूल्यमापनात स्वाध्यायाचा समावेश आहे. प्रत्येक स्वाध्याय २५ गुणांचा असेल. तात्त्विक भागासाठी स्वतंत्र स्वाध्याय दिले जातील. कार्यपुस्तिका २५ गुणांची असून इंटरनेट व होमपेज ब्राऊझिंग, सी.डी. रॉम सर्च व ई-मेल प्रात्यक्षिक यावर आधारित १५ गुणांची कार्यपुस्तिका 'अ' व SOUL ग्रंथालय प्रणालीवर आधारित १० गुणांची कार्यपुस्तिका 'ब' असेल. याबाबतचा तपशील मूल्यमापन तक्ता क्र. १ मध्ये नमूद केल्याप्रमाणे असेल.

(१) ज्या विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतल्यानंतर पहिल्या वर्षी स्वाध्याय पूर्ण केलेत परंतु त्यास अंतिम परीक्षा देता आली नाही, अशा विद्यार्थ्यांचे स्वाध्यायाचे गुण पुढील अंतिम परीक्षेच्या वेळी विचारात घेतले जातील.

(२) जो विद्यार्थी प्रवेश घेतल्यानंतर पहिल्या वर्षी स्वाध्याय पूर्ण करू शकणार नाही त्यास अंतिम परीक्षा देता येईल व उत्तीर्णतेच्या नियमास अधीन राहून त्याचा निकाल घोषित करण्यात येईल.

(३) ज्या विद्यार्थ्याने अंशतः स्वाध्याय पूर्ण केले आहेत, अशा विद्यार्थ्यांच्या संदर्भात त्या त्या स्वाध्यायाचे गुण अंतिम निकाल-पत्रात नोंदविण्यात येतील आणि उत्तीर्णतेच्या नियमास अधीन राहून त्याचा निकाल घोषित करण्यात येईल. मात्र अशा विद्यार्थ्यांना उर्वरित स्वाध्याय पुन्हा सादर करता येणार नाहीत.

(४) नोंदणी कालावधीत दुसऱ्या व तिसऱ्या वर्षी प्रथमच अंतिम परीक्षेस बसणाऱ्या विद्यार्थ्यास त्या अंतिम परीक्षेपूर्वी फक्त एकदा स्वाध्याय देण्याची संधी उपलब्ध राहील.

(आ) (१) स्वाध्याय विद्यापीठाच्या ycmou.digitaluniversity.ac या संकेतस्थळावर उपलब्ध करून देण्यात येतील.

(२) अभ्यासकेंद्रावरील संमंत्रकांकडून स्वाध्याय (गृहपाठ) तपासून गुणदान करून विद्यार्थ्यांनी परत घ्यावयाचे आहेत.

अंतिम मूल्यमापन

अंतिम परीक्षा लेखी व प्रात्यक्षिक, प्रकल्प व तोंडी स्वरूपाची असेल. ज्या अभ्यासक्रमातील तात्त्विक आणि प्रात्यक्षिक, प्रकल्प आणि तोंडी भागांची परीक्षा स्वतंत्रपणे घेतली असेल, त्या भागांतील प्राप्त गुणांनुसार मूल्यमापन करण्यात येईल.

लेखी परीक्षेचे अंतिम मूल्यमापन

- प्रत्येक अभ्यासक्रमाची ८० गुणांची ३ तास वेळ असणारी अंतिम परीक्षा घेण्यात येईल. प्रत्येक वर्षास प्रती अभ्यासक्रम ८० गुणांची अंतिम परीक्षा असेल. प्रत्येक अभ्यासक्रमास ८० गुणांची एक याप्रमाणे प्रती वर्ष सहा अभ्यासक्रमांकरिता ८० गुणांच्या ६ प्रश्नपत्रिका असतील. प्रत्येक प्रश्नपत्रिकेत २० गुणांचे ४ प्रश्न असतील. प्रत्येक प्रश्नात प्रत्येकी ५ गुणांचे ५ उपप्रश्न असतील. प्रत्येक प्रश्ना-तील पाचपैकी चार उप-प्रश्न सोडवावयाचे असतील. विद्यार्थ्यांना प्रत्येक अभ्यासक्रमात ८० पैकी मिळालेले गुण गुणपत्रिकेत स्वतंत्रपणे (UA) दर्शविण्यात येतील. प्रत्येक अभ्यासक्रमात उत्तीर्ण होण्याकरिता किमान ४०% गुण मिळविणे अनिवार्य असेल.

(१) तात्त्विक अभ्यासक्रमाच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

कृपया प्रश्नपत्रिकेचा नमुना परिशिष्ट १० मध्ये पाहावा.

(२) प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

('माहिती संज्ञापनाचा ग्रंथालय व माहितीकेंद्रात वापर' या अभ्यासक्रमासाठी)

कमाल गुण : ५० *एकूण वेळ : २ तास*

प्रात्यक्षिक परीक्षेच्या प्रश्नपत्रिकेचे गुणविभाजन

इंटरनेट ब्राऊझिंग व होमपेज ब्राऊझिंग	१० गुण	३० मिनिटे
सी.डी.रॉम सर्च	१० गुण	१५ मिनिटे
ई-मेल प्रात्यक्षिक	१० गुण	१५ मिनिटे
SOUL ग्रंथालय प्रणाली	२० गुण	१ तास
एकूण	५० गुण	२ तास

(३) प्रकल्प

या अभ्यासक्रमात विद्यार्थ्याने संशोधन व सर्वेक्षणाच्या स्वरूपाचा प्रकल्प सादर करावयाचा आहे. **प्रकल्प दोन प्रतीत सादर झाल्याशिवाय अंतिम परीक्षेस बसता येणार नाही.** त्यासाठी अभ्यासकेंद्रावरील संमंत्रक विद्यार्थ्यास मार्गदर्शन करतील. अंतिम परीक्षेच्या वेळी प्रकल्पाचे मूल्यांकन अंतर्गत व बहिःस्थ परीक्षक करतील. त्यासाठी १०० गुण असतील. पैकी प्रकल्प लेखनासाठी ७५ गुण असतील आणि त्यावर आधारित तोंडी परीक्षेसाठी २५ गुण असतील.

मूल्यमापन प्रक्रियेत प्रकल्पाबाबत पुढीलप्रमाणे नियम असतील.

(१) अंतिम परीक्षेच्या वेळी एकूण मूल्यमापनात प्रकल्पाच्या मूल्यमापनाचाही समावेश असेल. त्यासाठी विद्यापीठाने प्रकल्पावर आधारित तोंडी परीक्षा ठेवलेली असून त्यात प्रकल्पाचे मूल्यमापन करण्यात येईल.

(२) जे विद्यार्थी प्रकल्प सादर करतील, परंतु तोंडी परीक्षेस अनुपस्थित राहतील, त्यांच्या बाबतीत मूल्यमापन प्रक्रिया पूर्ण होत नसल्याने अशा विद्यार्थ्यांची प्रकल्पाच्या परीक्षेत अनुपस्थिती धरण्यात येईल व त्यास पुन्हा तोंडी परीक्षा द्यावी लागेल.

(३) प्रकल्प विषय, लेखन व संशोधन पूर्णपणे स्वतंत्र, नवा आणि केवळ स्वतःचा असावयास हवा. प्रकल्प सादर करतेवेळी तसे प्रमाणपत्र विद्यार्थ्याला सादर करावे लागेल.

(४) प्रकल्प तयार करताना संशोधन पद्धतीचा उपयोग करून प्रकल्प लेखन करावयाचे आहे.

(५) सदर प्रकल्पाच्या **दोन प्रती अंतिम परीक्षेपूर्वी दोन महिने अभ्यासकेंद्रावर सादर कराव्या लागतील.** त्याशिवाय परीक्षा-अर्ज स्वीकारला जाणार नाही.

(६) **प्रकल्पाचे सादरीकरण** : प्रकल्पाकरिता ए-४ आकाराची पृष्ठे वापरावीत. प्रकल्प सामान्यतः १०० ते १२० पृष्ठांच्या मर्यादेत असावा. पृष्ठावरील मजकूर टंकलिखित अथवा अक्षरजुळणीद्वारे सादर करावा. प्रकल्पाची बांधणी प्रबंधाच्या स्वरूपाची असून मुखपृष्ठावर अत्यावश्यक मजकूर एम्बॉसिंग किंवा स्क्रीन प्रिंट केलेला असावा. प्रकल्पातील मजकुराचा क्रम पुढीलप्रमाणे असावा :

१. शीर्षक पृष्ठ
२. विद्यार्थ्याचे प्रमाणपत्र (वरील क्र.३च्या संदर्भात)
३. मार्गदर्शकाचे प्रमाणपत्र
४. अनुक्रमणिका
५. संक्षेप चिन्हांची यादी
६. तक्ते, कोष्टके, चित्रे असल्यास प्रत्येकाची स्वतंत्र यादी
७. प्रकरणे

प्रकरणांची मांडणी पुढीलप्रमाणे असावी.

प्रकरण १ : प्रास्ताविक स्वरूपाचे असेल, यात विषयाची निवड, उद्दिष्टे, व्याप्ती, सर्वेक्षण वा संशोधन पद्धती आणि प्रकल्पाचा आराखडा सादर केलेला असेल.

प्रकरण २ : पूर्वाभ्यासाचे समालोचन असेल.

पुढील ३ ते ४, ५ आदी प्रकरणात आशयाची तर्कानुसार विभागणी मांडलेली असेल. यात तथ्य संकलन, अन्वयार्थ शोधन, विश्लेषण, सिद्धांतन यांचा समावेश असेल. शेवटच्या प्रकरणात उपसंहार व निष्कर्ष असतील. शेवटी आवश्यकतेनुसार पुढील परिशिष्टे असतील –

१. संदर्भसाधनाची सूची
२. विषय, व्यक्तिनाम सूची
३. उपयोजिलेल्या पारिभाषिक संज्ञांचे स्पष्टीकरण
४. प्रश्नावलीचा नमुना
५. मुलाखतीची संहिता
६. छायाचित्रे

(७) जे विद्यार्थी प्रकल्पात अनुत्तीर्ण होतील त्यांना पुनर्परीक्षेसाठी नव्याने प्रकल्प सादर करावा लागेल व त्यासाठी परीक्षाशुल्काखेरीज स्वतंत्रपणे प्रकल्प शुल्क रु. ५००/– भरावे लागेल.

(८) प्रकल्प मूल्यमापन पद्धती : प्रकल्प केंद्रामार्फत मुख्यालयाकडे अंतिम परीक्षेपूर्वी दोन महिने आधी पाठवले जातील. प्रकल्प परीक्षेसाठी अंतर्गत परीक्षक व बहिःस्थ परीक्षक असतील. ७५ गुणांच्या परीक्षेसाठी अंतर्गत व बहिःस्थ परीक्षकाच्या गुणांची सरासरी काढली जाईल.

७५ गुणांची विभागणी पुढीलप्रमाणे असेल –

१.	विषय निवडीची भूमिका व व्याप्ती	५ गुण
२.	संशोधन व सर्वेक्षण पद्धती	५ गुण
३.	पूर्वाभ्यासाचे समालोचन	१० गुण
४.	तथ्यसंकलन व अन्वयार्थशोधन	१५ गुण
५.	विश्लेषण व सिद्धांतन	१५ गुण
६.	उपसंहारातील प्रमेय पडताळा, आशयसूत्रांचे व्यवस्थापन, निष्कर्षांची मांडणी व भविष्यवेध	१० गुण
७.	संदर्भसाधने, सूची व परिशिष्टांचा उपयोग	१० गुण
८.	शुद्धलेखन	२ गुण
९.	प्रकल्पाची बांधणी, वाचनीयता, पृष्ठक्रम व बाह्य सजावट	३ गुण
	एकूण	**७५ गुण**

(४) तोंडी परीक्षा

२५ गुणांची तोंडी परीक्षा प्रकल्पावर आधारित असेल. ही परीक्षा अंतर्गत व बहिःस्थ परीक्षक घेतील. दोघांनी दिलेल्या गुणांची सरासरी काढली जाईल.

२५ गुणांची विभागणी

१. सादरीकरण (०५ गुण)

उद्दिष्टे, व्याप्ती	०१ गुण
सर्वेक्षण / संशोधन पद्धती	०१ गुण
पूर्वाभ्यास	०१ गुण
आशयसूत्र	०१ गुण
निष्कर्ष/शोधन/सिद्धांतन	०१ गुण

२. परीक्षकांचे प्रश्न–विषय (१५ गुण)

विषयाची निवड	०१ गुण
संशोधन पद्धती	०२ गुण
आशय	०६ गुण
संदर्भसूची	०१ गुण
निष्कर्ष	०२ गुण
परिशिष्टे	०३ गुण

३. सर्वसाधारण निरीक्षण (०५ गुण)

आत्मविश्वास	०१ गुण
संभाषण कौशल्य	०१ गुण
मुद्देसूद मांडणी / भाषाशैली	०१ गुण
शिष्टाचार	०१ गुण
आकलन	०१ गुण

१. मूल्यमापन तक्ता

अ.क्र.	*अभ्यासक्रमाचे नाव व संकेतांक*	*श्रेयांक*	*मूल्यमापन आराखडा*		
			अंतर्गत २०% महत्त्वप्रमाण स्वाध्याय / कार्यपुस्तिका संख्या		*अंतिम ८०% महत्त्वप्रमाण प्रश्नपत्रिका*
			(प्रत्येकी २५ गुण)	*कमाल गुण*	*कमाल गुण*
	अनिवार्य				
१	प्रलेख वर्णन, प्रक्रिया, प्रतिप्राप्ती वितरण (LIB 010)	४	१	२०	८०
२	ग्रंथालय आणि माहितीकेंद्राचे व्यवस्थापन (LIB 011)	५	१	२०	८०
३	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्राची संशोधन पद्धती (LIB 012)	४	१	२०	८०
४	ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र : वर्तमानघटना,घडामोडी (LIB 013)	३	१	२०	८०
	ऐच्छिक (कोणतीही दोन)				
५	शैक्षणिक व संशोधन ग्रंथालये (LIB 201)	४	१	२०	८०
६	ग्रंथालय सेवा व उपक्रम (LIB 202)	४	१	२०	८०
७	ग्रंथेतर साहित्याचे व्यवस्थापन (LIB 203)	४	१	२०	८०
	उपयोजित				
८	माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहितीकेंद्रात वापर (LIB 301)(T)	२	१	२०	तात्त्विक५०
	माहिती तंत्रज्ञानाचा ग्रंथालयात व माहितीकेंद्रात वापर (LIB 301)(P)	२	१*	२०	तात्त्विक५०
९	साधननिर्मिती, संशोधन प्रकल्प (LIB 302)**	४	–	–	प्रकल्प ७५ तोंडी २५
	एकूण	३२	१५+१*		८००

* कार्यपुस्तिका (‘अ’ संगणक १५ गुण व ‘ब’ SOUL प्रणाली १० गुण)

** याचे महत्त्वप्रमाण १००% राहील.

२. वर्गपरिक्षेत्र तक्ता

गुणांची टक्केवारी	*वर्ग*
७५ % किंवा त्यापेक्षा अधिक	प्रथम (विशेष गुणवत्तेसह)
६० % किंवा त्यापेक्षा जास्त परंतु ७५ पेक्षा कमी	प्रथम
५५ % ते ५९.९९	उच्च द्वितीय
५० % ते ५४.९९	द्वितीय
४० % किंवा त्यापेक्षा जास्त परंतु ५० पेक्षा कमी	तृतीय
४० % पेक्षा कमी	अनुत्तीर्ण

प्रत्येक अभ्यासक्रमाच्या अंतर्गत मूल्यमापन व अंतिम परीक्षा या दोन घटकांना मिळालेल्या गुणांचे एकत्रीकरण करून त्या संयुक्त अभ्यासक्रमाचे गुण काढले जातील. हे करताना अंतर्गत मूल्यमापन आणि अंतिम परीक्षा या घटकांचे महत्त्वप्रमाण अनुक्रमे ३:७ असे राहील.

(६) उत्तीर्णतेचे नियम

(१) प्रत्येक अभ्यासक्रमाच्या अंतिम परीक्षेत व स्वाध्यायात किमान ४०% गुण मिळविणे तसेच प्रात्यक्षिक भागात आणि प्रकल्पात किमान ५०% गुण मिळविणे अनिवार्य आहे.

(२) ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र निष्णात शिक्षणक्रम यशस्वीरित्या पूर्ण करण्यासाठी ५०% गुण मिळवणे अनिवार्य आहे. म्हणजेच संपूर्ण शिक्षणक्रमाची अंतिम टक्केवारी ५० असणे अनिवार्य आहे.

(३) संपूर्ण शिक्षणक्रमाची अंतिम टक्केवारी ५० पेक्षा कमी असेल तर विद्यार्थ्यांस पुनर्परीक्षार्थी म्हणून अंतिम परीक्षा देता येईल. त्यासाठी पुनर्परीक्षार्थी म्हणून योग्य ते परीक्षा शुल्क भरावे लागेल.

'ग्रंथालय आणि माहितीशास्त्र : वर्तमान घटना, घडामोडी (LIB 013)' ह्या अभ्यासक्रमाच्या पुनर्परीक्षार्थी विद्यार्थ्यांसाठी सूचना

वरील अभ्यासक्रमाची प्रश्नपत्रिका त्या त्या वर्षाच्या नवीन वर्तमान घटना, घडामोडींवर आधारलेली असेल, त्यासाठी अध्ययन साहित्य त्या त्या वर्षाच्या 'ज्ञानगंगोत्री' त्रैमासिकात प्रसिद्ध झालेले असेल. सदर त्रैमासिकाचे अंक विद्यार्थ्यांनी विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावरून स्वतः डाऊनलोड करून घ्यावेत. अथवा अभ्यासकेंद्रांकडून उपलब्ध करून घ्यावेत.

२.९ श्रेयांक

हा शिक्षणक्रम एकूण ३२ श्रेयांकांचा आहे. एक श्रेयांक म्हणजे किमान ३० ते ३५ घड्याळी तास अभ्यास करावा लागेल. (तात्त्विक, प्रात्यक्षिक, वाचन, गृहपाठ, इत्यादी.) अशा तऱ्हेने हा शिक्षणक्रम किमान १०४० तासांचा आहे.

■ गुणवत्ता वाढीसाठी परत परीक्षा देण्याची संधी

एम.लिब. शिक्षणक्रमाच्या विद्यार्थ्यांना नेट / सेट परीक्षेला बसण्यासाठी तसेच एम.फिल. शिक्षणक्रमाच्या प्रवेशासाठी गुणांची विशिष्ट टक्केवारी आवश्यक असते. ज्या विद्यार्थ्यांना निर्धारित गुणांपेक्षा कमी गुण प्राप्त झाले आहेत त्यांना गुणवत्ता वाढीसाठी परत परीक्षा देण्याची संधी विद्यापीठाने उपलब्ध करून दिलेली आहे. याबाबतची नियमावली खालीलप्रमाणे :

(१) गुणवत्ता वाढ योजना ही उच्च वर्ग प्राप्त करण्याकरिता विद्यार्थ्यांना उपलब्ध करून देण्यात आलेली आहे. ज्या विद्यार्थ्यांना प्राप्त गुणांपेक्षा (किमान ५०%) जास्त गुण प्राप्त करायचे असतील त्यांना ही योजना असेल.

(२) गुणवत्ता वाढीची संधी संचालक, मानव्यविद्या व सामाजिकशास्त्रे विद्याशाखा आणि परीक्षा नियंत्रक यांच्या परवानगीने प्राप्त करता येईल.

(३) विद्यार्थी उत्तीर्ण झाल्यानंतर लगेच येणाऱ्या दोन परीक्षांकरिता ही संधी असेल. ही संधी पुनर्नोंदणीच्या विद्यार्थ्यांना नसेल. तसेच विद्यार्थी उत्तीर्ण झाल्यावर त्याने पदवी प्रमाणपत्र घेण्या- आधीच त्यास गुणवत्ता वाढीची संधी राहील. एकदा प्रमाणपत्र (Degree Certificate) घेतल्यावर त्यास संधी राहणार नाही.

(४) या योजनेअंतर्गत कोणत्याही ३ अभ्यासक्रमांची लेखी परीक्षा देता येईल. यासाठी परीक्षा शुल्क रु. ३०००/- (गुणपत्रक व प्रमाणपत्र) असेल त्यासाठी परीक्षा अर्ज भरावा लागेल.

(५) परीक्षा शुल्क विद्यापीठाने निर्धारित केलेल्या पद्धतीनेच स्वीकारले जाईल.

(६) विद्यार्थ्यास गुणवत्ता वाढीचा अर्ज करतानाच सदर शिक्षणक्रमाची यापूर्वी मिळालेली मूळ गुणपत्रके विद्यापीठात परीक्षा कक्षात जमा करावी लागतील.

(७) प्रत्येक अभ्यासक्रमाला त्या त्या वेळी निश्चित केलेल्या परीक्षा शुल्काच्या दुप्पट शुल्क आकारण्यात येईल.

(८) अशा विद्यार्थ्यांना फक्त तात्त्विक अभ्यासक्रमाच्या अंतिम परीक्षेस बसता येईल. प्रात्यक्षिक, स्वाध्याय व प्रकल्प यांची परीक्षा देता येणार नाही.

(९) अशा विद्यार्थ्यांसाठी Condonation व Getting Marks for Higher Class या नियमांची सवलत मिळणार नाही व गुणवत्ता यादीत स्थान असणार नाही.

३. परीक्षेसंबंधी सूचना

(१) विद्यापीठाने ठरविलेल्या परीक्षा केंद्रावर विद्यार्थ्याला परीक्षा देणे बंधनकारक राहील.

(२) परीक्षेचे वेळापत्रक व परीक्षागृहात प्रवेश मिळविण्यासाठी प्रवेशपत्र विद्यार्थ्यांना अभ्यासकेंद्रांवर उपलब्ध होईल. आपल्या प्रवेश-अर्जात पत्रव्यवहारासाठी दिलेल्या पत्त्यात काही बदल झाला तर तो वेळीच विभागीय केंद्रावर कळवावा.

(३) सन २०१७-१८ ह्या शैक्षणिक वर्षात प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांनी मे/जून २०१८ मध्ये होणाऱ्या परीक्षेसाठी परीक्षा अर्ज भरण्याची गरज नाही.

(४) विद्यार्थ्यांनी गृहपाठ, प्रकल्प, प्रात्यक्षिकसंबंधी, लेखी परीक्षा, प्रात्यक्षिक परीक्षा यांचे वेळापत्रक, सूचनापत्र, परीक्षा केंद्र, प्रवेशपत्र, परीक्षा-अर्ज, परीक्षेचा निकाल, इत्यादी माहितीसाठी आपल्या अभ्यासकेंद्रांशी सतत संपर्कात राहावे. तसेच विद्यार्थ्यांनी पत्रव्यवहार करण्यापूर्वी प्रथम माहितीपुस्तिकेतील नियम, सूचना वाचाव्यात. त्यानंतर अभ्यासकेंद्रामार्फत पत्रव्यवहार करावा.

(५) एकदा विद्यार्थ्याने प्रवेश घेतल्यानंतर त्यास परीक्षेस बसता न आल्यास त्याला पुढील पुनर्परीक्षेसाठी पुन्हा परीक्षा-अर्ज शुल्कासह भरावा लागेल. त्यासाठी त्याने आपल्या अभ्यासकेंद्राशी संपर्क साधावा.

(६) परीक्षेच्या वेळी मोबाईल सोबत बाळगू नये.

इतर सूचना

(१) कुठलाही पत्रव्यवहार करावयाचा झाल्यास आपले **पूर्ण नाव, पत्ता, अभ्यासकेंद्राचे नाव, शिक्षणक्रमाचे नाव व कायम नोंदणी क्रमांक स्पष्ट व अचूक लिहावा.**

(२) अभ्यासकेंद्राच्या कार्यालयीन वेळेतच केंद्रसंयोजकांशी संपर्क साधावा. विद्यापीठ व विभागीय केंद्रांच्या कार्यालयीन वेळा : सकाळी १० ते संध्याकाळी ५.४५ (रविवार, पहिला व तिसरा शनिवार आणि सार्वजनिक सुट्टीच्या दिवशी कार्यालय बंद राहील.)

(३) विद्यापीठ मुख्यालयात येण्याकरिता नाशिक शहरातील अशोकस्तंभ येथून सकाळी ९.२० आणि ९.३० वाजता शहर वाहतूक सेवा (बसेस) उपलब्ध असतात. जुन्या मध्यवर्ती बसस्थानकापासून (सी.बी.एस.) अशोकस्तंभ पाच मिनिटे चालत जाण्याच्या अंतरावर आहे.

(४) आपले ओळखपत्र हरविल्यास रु. ५०/- आणि या विद्यापीठाकडून प्राप्त झालेले गुणपत्रक हरविल्यास रु. १००/- भरून दुसरी प्रत मुख्यालयाकडून प्राप्त होईल. ओळखपत्रासाठी भांडार अधिकारी तर गुणपत्रकासाठी उपकुलसचिव, परीक्षा कक्ष क्र. २ यांच्याशी संपर्क साधावा.

http:/ycmou.digitaluniversity.ac या विद्यापीठाच्या वेबसाईटच्या पोर्टलवर उपलब्ध असलेल्या suvidha चा उपयोग विद्यार्थी कायम नोंदणी क्रमांक (PRN) प्राप्त झाल्यानंतर वेळोवेळी करू शकता.

४. पुनर्नोंदणी प्रक्रिया

(१) नोंदणी कालावधीत (म्हणजे ३ वर्षांत) शिक्षणक्रम यशस्वीपणे पूर्ण न करू शकणाऱ्या विद्यार्थ्यांना पुनर्नोंदणी करता येईल.

(२) नोंदणी कालावधी संपल्यानंतर (म्हणजे ३ वर्षांनंतर) सुरू होणाऱ्या शैक्षणिक वर्षात विद्यार्थ्याला पुनर्नोंदणी करता येईल. ही पुनर्नोंदणी ३ वर्षांपर्यंत वैध राहील.

(३) जे विद्यार्थी त्यांचा नोंदणी कालावधी संपल्यानंतर १ वर्षाने पुनर्नोंदणी करतील त्यांची पुनर्नोंदणी २ वर्षांपर्यंत वैध राहील.

(४) जे विद्यार्थी त्यांचा नोंदणी कालावधी संपल्यानंतर २ वर्षांनी पुनर्नोंदणी करतील त्यांची पुनर्नोंदणी १ वर्षापर्यंत वैध राहील.

(५) **ज्या विद्यार्थ्यांचा नोंदणी कालावधी संपून ३ वर्षे झाली आहेत अशांना पुनर्नोंदणी करता येणार नाही. अशा विद्यार्थ्यांना नव्याने प्रवेश घ्यावा लागेल. तसेच त्यांनी उत्तीर्ण केलेल्या विषयांसाठी श्रेयांकतरणाची सवलत दिली जाणार नाही, याची नोंद घ्यावी.**

(६) पुनर्नोंदणी करण्यासाठी विहित नमुन्यातील अर्ज भरावा लागेल. पुनर्नोंदणी अर्ज नाशिक येथील विद्यापीठ मुख्यालयाच्या नोंदणी कक्षात प्रत्यक्ष येऊन सादर करावा लागेल.

(७) पुनर्नोंदणी करून निर्धारित कालावधीत विद्यार्थी उत्तीर्ण होऊ शकला नाही तर त्यास पुन्हा पुनर्नोंदणी करता येणार नाही. अशावेळी त्यास नव्याने प्रवेश घ्यावा लागेल. तसेच त्यास उत्तीर्ण विषयांसाठी श्रेयांकतरणाची सवलतही दिली जाणार नाही.

(८) पुनर्नोंदणी केलेल्या विद्यार्थ्यांना अध्ययनसाहित्य दिले जाणार नाही. तसेच त्यांच्यासाठी अभ्यासकेंद्रावर विशेष संमंत्रणाची व्यवस्थाही केली जाणार नाही. त्यांना स्वयं-अध्ययन पद्धतीने अभ्यास करून शिक्षणक्रम पूर्ण करावा लागेल. प्रात्यक्षिकांच्या बाबतीत मात्र विद्यार्थ्यांच्या विनंतीनुसार अभ्यासकेंद्रावर मार्गदर्शन प्राप्त होऊ शकेल.

(९) पुनर्नोंदणीसाठी खालीलप्रमाणे शुल्क आकारण्यात येईल.
(अ) विद्यापीठ शुल्क रु. ६०००/-
(आ) अभ्यासकेंद्र शुल्क रु. १५००/-
पुनर्नोंदणीचा अर्ज भरल्यावर विद्यापीठ शुल्क भरावे. विद्यापीठ शुल्क भरल्यानंतरच विद्यार्थ्याने अभ्यासकेंद्र शुल्क भरावे. आधी अभ्यासकेंद्र शुल्क भरू नये.

(१०) पुनर्नोंदणी करणाऱ्या विद्यार्थ्याला परीक्षा शुल्क वेगळे भरावे लागेल.

(११) पुनर्नोंदणी केलेल्या विद्यार्थ्याला गुणवत्ता वाढ योजनेचा लाभ घेता येणार नाही.

५. विभागीय केंद्रे

(१) अमरावती : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे अमरावती विभागीय केंद्र,
व्ही.एम.व्ही. ते वलगाव रोड, पोस्ट व्ही.एम.व्ही.,
अमरावती - ४४४ ६०४
☎ : (०७२१) २५३१४४५, २५३१२१०
फॅक्स : २५३१४४४ मोबाईल : ९४२२२४७२९२

(२) औरंगाबाद : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे औरंगाबाद विभागीय केंद्र
द्वारा : सर्व्हे नं. ४१, सैनिकी मुलांच्या वसतिगृहाच्या पूर्वेस, नंदनवन कॉलनी, छावणी
औरंगाबाद - ४३१ ००२
☎ : (०२४०) २३७१०६६, २३७१०७७
फॅक्स : २३७१०८८ मोबाईल : ९४२२२४७२९३

(३) मुंबई : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे मुंबई विभागीय केंद्र
द्वारा : जगन्नाश शंकरशेठ म.न.पा.ची मराठी शाळा, दुसरा मजला, फ्रेअर ब्रीज (साऊथ)
नाना चौक, ग्रँट रोड (प.)स मुंबई - ४०० ००७
☎ : (०२२) २३८७४१८६, २३८२६१३५
२३८७४१७७, फॅक्स : २३८१३२५६
मोबाईल : ९४०३७७४५३४

(४) नागपूर : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नागपूर विभागीय केंद्र
रावबहादूर डी. लक्ष्मीनारायण बंगला, विद्यापीठ क्रीडा परिसर, लॉ कॉलेज कॅंपस, रविनगर चौक
नागपूर - ४४० ००१
☎ : (०७१२) २५५३७२४
फॅक्स : २५५३७२५ मोबाईल : ९४२२२४७२९५

(५) नाशिक : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नाशिक विभागीय केंद्र,
नाशिक महानगरपालिकेची जुनी इमारत, दुसरा मजला, नवीन पंडित कॉलनी, नाशिक ४२२००२
☎ : (०२५३) २३१७०६३
फॅक्स : २५७६७५६ मोबाईल : ९४२२२४७२९७

(६) पुणे : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे पुणे विभागीय केंद्र
शाहीर अण्णाभाऊ साठे प्रशालागृह, महापालिका शाळा क्र.५ (मुलांची),६५४, सदाशिव पेठ
हौदासमोर कुमठेकर मार्ग, पुणे -४११ ०३०
☎ : (०२०) २४४५७९१४
फॅक्स : २४४९११०७ मोबाईल : ९४२२२४७२९८

(७) कोल्हापूर : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे कोल्हापूर विभागीय केंद्र
शिवाजी विद्यापीठ परिसर, पोस्ट ऑफिसजवळ
विद्यानगर, कोल्हापूर - ४१६ ००४
☎ : (०२३१) २६०७०२२
फॅक्स : २६०७०२३
मोबाईल : ९४२२२४७२९४

(८) नांदेड : य.च.म.मुक्त विद्यापीठाचे नांदेड विभागीय केंद्र
द्वारा : स्वामी रामानंद तीर्थ मराठवाडा विद्यापीठ क्रीडा इमारत, नांदेड - ४२१ ६०६
☎ : (०२४६२) २२९९४०, २८३०३८
फॅक्स : २२९९५०
मोबाईल : ९४२२२४७२९६

६. अभ्यासकेंद्रे

विभाग	संकेतांक	अभ्यासकेंद्राचे नाव	दूरध्वनी
अमरावती	1101A	१. एल.आर.टी.कॉलेज ऑफ कॉमर्स, अकोला ४४४ ००४	(०७२४) २४५३३४८
	1232A	२. मातोश्री विमलाबाई देशमुख महाविद्यालय, अमरावती ४४४ ६०३	(०७२१) २६६४९२९, २६६०३५५
औरंगाबाद	2190A	१. विवेकानंद महाविद्यालय, औरंगाबाद ४३१ ००१	(०२४०) २३३७३५१, २३४६१५०
	2322A	२. मत्स्योदरी शिक्षण संस्थेचे कला, वाणिज्य व विज्ञान महाविद्यालय, मोती बागेजवळ, रेल्वे ओव्हरब्रीजच्या बाजूला, जालना ४३१ २१२	(०२४८२) २२३४३५, २२५३३२
मुंबई	3506A	१. कर्मवीर भाऊराव पाटील कॉलेज (मॉडर्न कॉलेज) वाशी, नवी मुंबई ४०० ७०३	(०२२) २७६६१२१०
	3552A	२. बी.एन.बांदोडकर महाविद्यालय, ठाणे – ४०० ६०१	(०२२) २५३३६५०७, २५३३७६७२ २५३८४५९१
	31236	३. श्रीमती पी.डी. हिंदूजा ट्रस्टचे इन्स्टिट्यूट ऑफ मॅनेजमेंट स्टडीज ३१५, न्यू चर्नी रोड, मुंबई – ४०० ००४ इ–मेल : hindujaims@gmail.com	(०२२) ४०९८९०३८/५३ फॅक्स : (०२२) २३८५९३९७
नागपूर	4402A	१. सी.पी. अँड बेरार कॉलेज, नागपूर ४४० ००२	(०७१२) २७२२३२९, २७६६४८
नाशिक	5465 A	१. सार्वजनिक वाचनालय, नाशिक – ४२२ १०१	(०२५३) २५८०७८८
	5118A	२. न्यू आर्टस्, सायन्स अँड कॉमर्स कॉलेज, अहमदनगर ४१४ ००१	(०२४१) २३४०२३१
	54386	३. एम. जे. कॉलेज, जळगाव – ४२५ ००२	(०२५७) २२३७३६३
पुणे	6234A	१. मामासाहेब मोहोळ कॉलेज ४८/१,अ, एरंडवणा, पौड रोड, पुणे–३८	(०२०) २५४४३०२४
	6417A	२. यशवंतराव चव्हाण इन्स्टिट्यूट ऑफ सायन्स, सातारा ४१५ ००१	(०२१६२) २३४३९२
	6206A	३. महात्मा फुले महाविद्यालय, पिंपरी, पुणे – ४११ ०१७	(०२०) २७४१२००७
	62258	४. अखिल भारतीय स्थानिक स्वराज्य संस्था पिनॉक मेमरीज, एल बिल्डिंग, कोथरूड, पुणे – ४११ ०३८	(०२०) २५४६०७९३, २५४६१६२४
	6590A	५. दयानंद कला व विज्ञान महाविद्यालय रविवार पेठ, सोलापूर – ४१३ ००२	(०२१७) २३२३१९३
	2602A	६. रामकृष्ण परमहंस महाविद्यालय, उस्मानाबाद ४३१ ५०१	(०२४७२) २२२२३१, २२७८२८
कोल्हापूर	71122	१. विवेकानंद महाविद्यालय २०४, ई, ताराबाई पार्क, कोल्हापूर ४१६ ००३	(०२३१)२६५८६१२, २६५४३९८
	72122	२. गणपतराव आरवाडे कॉलेज, सांगली ४१६ ४१६	(०२३३) २३७२३०१
	7348A	३. रत्नागिरी जिल्हा ग्रंथालय संघ, द्वारा : आर ९, चौगुले बंगला, परशुराम सोसायटीनजीक, एम.आय.डी.सी., रत्नागिरी	(०२३५२) २३१३३३, ३२०७८५
	72147	४. श्रीमती राजमती नेमगोंडा पाटील कन्या महाविद्यालय गणेश मंदिर रोड, नेमीनाथनगर, सांगली – ४१६ ४१५	(०२३३) २३०४३३०
	7411A	५. श्रीराम वाचन मंदिर, सावंतवाडी ४१६५१०, जि. सिंधुदुर्ग	(०२३६३) २७३२२०
नांदेड	8401A	१. राजर्षी शाहू महाविद्यालय, लातूर ४१३ ५१२	(०२३८२) २४३४८०,२४५९३३, २५५५२३
	8519A	२. शारदा भवन शिक्षण संस्थेचे विधी महाविद्यालय व्ही. आय. पी. रोड, नांदेड ४३१ ६०२	(०२४६२)२५४८६९, २५३७७१ २५६०४१
	8701A	३. श्री शिवाजी कॉलेज ऑफ आर्टस् सायन्स अँड कॉमर्स परभणी ४३१ ४०१	(०२४५२) २२६०८५, २२७२०० २५६०४१

परिशिष्टे / Appendices

परिशिष्ट १ : उमेदवार / विद्यार्थी करारनामा

उमेदवार / विद्यार्थी करारनामा

हा करार विद्यार्थी किंवा उमेदवार आणि यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ (यचममुवि) यांच्यामध्ये, विद्यार्थी / उमेदवार याने 'Accept' ह्या बटनावर क्लिक केल्यामुळे आपोआप अस्तित्वात आलेला आणि दोन्ही पक्षांना मान्य, कबूल आणि वैध असलेला मानण्यात येईल.

या करारनाम्यात 'उमेदवार' या संज्ञेचा वापर अशा व्यक्तींसाठी करण्यात आला आहे की जो यचममुविमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षणक्रमात प्रवेश घेऊ इच्छितो आणि 'विद्यार्थी ' या संज्ञेचा वापर अशा व्यक्तींसाठी करण्यात आलेला आहे, ज्या व्यक्तीने यचममुविमार्फत राबविण्यात येणाऱ्या शिक्षणक्रमास विहित पद्धतीचा अवलंब करून प्रवेश घेतला आहे.

उमेदवार असे मान्य व कबूल करितो की,

१) त्याने माहितीपुस्तिका तसेच संगणक पडद्यावर उपलब्ध असलेल्या मजकुराचा, माहितीचा, सूचनांचा व्यवस्थित पद्धतीने अभ्यास केला आहे आणि त्यानुसार योग्य त्या कृती केल्या आहेत.

२) त्याने ही खात्री करून घेतलेली आहे की, त्याने निवडलेल्या शिक्षणक्रमास तो पात्र आहे आणि जर तो माहितीपुस्तिका आणि / किंवा संगणक पडद्यावर उपलब्ध माहितीप्रमाणे अपात्र ठरत असेल तर त्याचा प्रवेश ताबडतोब रद्द करण्यात येईल आणि त्याने विद्यापीठात भरलेले शुल्क त्यास आंशिक किंवा पूर्ण स्वरूपात परत मिळणार नाही.

३) त्याने त्यास अध्ययन साहित्य (पुस्तके) कोणत्या स्वरूपात (छापील पुस्तके, इ–बुक, मोबाईल ॲप, दृकश्राव्य फिती, ध्वनिफिती सीडीवर किंवा इंटरनेटवर उपलब्ध असलेला मजकूर) उपलब्ध होणार आहे याची माहिती माहितीपुस्तिकेच्या संबंधित भागातून मिळविली आहे. आणि सदर स्वरूपात अध्ययन साहित्य उपलब्ध होणार आहे याबाबत त्याचे कोणतेही आक्षेप नाहीत आणि तो यापुढे कधीही अध्ययन साहित्य माहितीपुस्तिकेत दिलेल्या स्वरूपापेक्षा वेगळ्या स्वरूपात मिळण्याची मागणी करणार नाही.

४) तो यचममुवि संदर्भातील कोणतीही तक्रार किंवा इतर कोणतेही निवेदन त्यास सादर करावयाचे असल्यास अशी तक्रार किंवा निवेदन तो यचममुविमार्फत उपलब्ध असलेल्या संगणकीय प्रणालीचा (युजर आयडीचा) वापर करून करेल. अशी तक्रार किंवा निवेदन तो तक्रार किंवा निवेदनाचे उद्‌भवणाऱ्या कारणांच्या दिनांकाच्या तीस दिवसांच्या आत संगणकीय प्रणालीचा वापर करूनच करेल.

५) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, विद्यापीठाला शिक्षणक्रम राबविण्याच्या नियमांमध्ये, धोरणांमध्ये, अध्ययन साहित्यामध्ये, पाठ्यक्रमात बदल करण्याचा अधिकार आहे आणि अशा नियमांमधील धोरणांमधील, अध्ययन साहित्यामधील, पाठ्यक्रमामधील बदल त्यास बंधनकारक असतील आणि याबाबत त्याची कोणतीही तक्रार असणार नाही.

६) तो शिक्षणक्रमाच्या कालावधीमध्ये विद्यापीठात नोंदविलेल्या त्याच्या भ्रमणध्वनी क्रमांकात बदल करणार नाही.

७) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, त्याने नोंदणीच्या वेळेस विद्यापीठात सादर केलेल्या माहितीत बदल करणे (फोटोग्राफ, भ्रमणध्वनी क्रमांक, जन्मतारीख, पत्ता, इत्यादीसाठी) योग्य ते शुल्क आकारण्याचे अधिकार विद्यापीठाने राखून ठेवले आहेत.

८) त्यास हे मान्य व कबूल आहे की, जर विद्यापीठास शासनाकडून (शिष्यवृत्ती विद्यार्थ्यांसंदर्भात) त्याचे शुल्क प्राप्त झाले नाही तर अशा विद्यार्थ्यांना परीक्षा देण्यास मज्जाव करण्यात येईल आणि जर परीक्षा दिलेली असेल तर त्याचा निकाल तेव्हापर्यंत राखून ठेवण्यात येईल जेव्हापर्यंत त्याचे शुल्क विद्यापीठास प्राप्त होत नाही.

९) त्यास याचीही कल्पना आहे की, त्याच्याकडून कोणतीही असत्य, अपुरी माहिती दिली गेल्यास त्याचा प्रवेश रद्द करण्यात येईल आणि जर त्यास पदवी किंवा पदविका निर्गमित करण्यात आलेल्या असतील तर अशा प्रकारे असत्य, अपूर्ण माहिती मिळाल्याचे सिद्ध झाल्यानंतर त्याची पदवी, पदविका रद्दबातल करण्यात येईल.

१०) तो विद्यापीठाचे संकेतस्थळ (ycmou.digitaluniversity.ac. OR ycmou.ac.in) येथे नियमितपणे भेट देईल आणि तेथे देण्यात आलेल्या शैक्षणिक किंवा प्रशासकीय स्वरूपाच्या सूचनांचे (उदाहरणार्थ, परीक्षा हॉलतिकीट डाऊनलोड करणे आणि त्याची छपाई करणे) काटेकोरपणे पालन करेल.

११) तो विद्यापीठाच्या शिक्षणक्रमाचा अभ्यास अपेक्षित असलेल्या परिश्रम, शिस्त, प्रामाणिकपणे करेल. तसेच आपले वर्तन विद्यापीठाचा सुयोग्य विद्यार्थ्याप्रमाणे करेल आणि अशी कोणतीही कृती करणार नाही की जी विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यास शोभणार नाही.

परिशिष्ट २ : Candidate/Student Agreement at the time of Admission

Candidate/Student Agreement at the time of Admission

This is an agreement between the student or candidate and the YCMOU which is entered into by virtue of the candidate for admission clicking on "ACCEPT" button on the online admission portal at the time of admission to a program using online admission process.

In this agreement the term "candidate" is used to mean the person who proposes to take admission to a program in YCMOU and the term "student" is used to mean a person who has been admitted to a program of the YCMOU after fulfilling all the conditions thereof.

The candidate undertakes that -

1. He has gone through the prospectus and the on-screen narrations or directions and has sincerely responded to the on-screen directions.
2. He has ensured that he is eligible to the program to which he proposes to take admission and that if it is found otherwise, (that is, if he is found not to be fulfilling the conditions of the eligibility at any time as per the rules mentioned in the prospectus or the on-line narrations) his admission will be summarily cancelled and the fees paid to the university will not be refunded in part or in full.
3. The information about the medium/mode of delivery of the Study Material (for example printed books, e-books, mobile app, audio/ video material available on internet or through CD/DVD, etc) has been duly studied by me in the relevant pages of the prospectus and I have no objection to the said mode of delivery. He shall not make any demands on the methods or medium of delivery other than that mentioned in the prospectus.
4. He shall make any representations to the YCMOU by logging on as a student in respect of any activities of grievances within a period of thirty days from the date of cause of the grievances or by an email to the university at the designated e-mail address.
5. He understands that the University reserves right to make changes in the rules or syllabi or learning material or any other policy matter as a matter of urgency and that such changes in the rules, syllabi or policy matters shall be binding and applicable on him and that he shall not make objections to such changes.
6. He shall not change his mobile number as registered with the University during the time of admission to the program.
7. He understands that the University shall levy charges on changes in profiles of the student, including the photograph, mobile number, date of birth, etc.
8. He understands that in case the University does not receive the fees from the Government (in case of Scholarship or Free-ship candidates), the student may be barred from taking examinations and his results shall not be declared till such time that the fees have been received.
9. He understands that any incorrect or incomplete information given by him is liable to cancellation of his admission or withdrawal of degree or diploma awarded to him as and when the university gets to know of such supply of incomplete or incorrect information.
10. He shall visit the University's website (ycmou.digitaluniversity.ac and ycmou.ac.in) regularly and undertake necessary steps for academic and administrative purposes as expected from him including downloading of the examination hall ticket and printing the same.
11. He shall undertake the studies of the academic program with necessary industry, discipline and honesty and conduct himself with due dignity and shall do nothing which is unbecoming of a student of the YCMOU.

परिशिष्ट ३ : गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना नियमावली

१. **नाव :** या योजनेचे नाव गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना असे राहील.

२. **व्याप्ती :**

२.१ सदरची गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजना यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या एका वर्षापेक्षा अधिक कालावधीच्या सर्व शिक्षणक्रमांच्या विद्यार्थ्यांना लागू राहील.

२.२ अंध, अपंग, मूकबधिर, कर्णबधिर विद्यार्थ्यांसाठी संपूर्ण फी, मार्कांची सवलत व्यवस्थापन मंडळाने घेतलेल्या निर्णयान्वये देय राहील.

२.३ आर्थिक दुर्बल घटकातील विद्यार्थ्यांसाठी सदर योजना लागू असेल.

३. **पात्रतेचे निकष :**

३.१ गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेचा लाभ मिळण्यासाठी कुटुंबाच्या वार्षिक उत्पन्नाची कमाल मर्यादा रु. १,००,०००/– राहील.

३.२ तहसिलदाराचे मूळ उत्पन्नाचे प्रमाणपत्र मागील वित्तीय वर्षाचे असावे.

३.३ सदर योजनेचा लाभ देताना संबंधित विद्यार्थी / विद्यार्थिनी मागील शैक्षणिक वर्षाच्या अंतिम परीक्षेत उत्तीर्ण असणे आवश्यक राहील.

३.४ गरीब विद्यार्थी सहाय्य योजनेसाठी विद्यार्थ्याने मागील वर्षी योजनेचा लाभ घेतला असेल तर सदर विद्यार्थी सर्व विषयांत उत्तीर्ण असणे आवश्यक आहे.

३.५ सदर योजनेसाठी पात्र ठरलेल्या विद्यार्थी / विद्यार्थिनीने त्याला ज्या शैक्षणिक वर्षासाठी योजनेचा लाभ मंजूर करण्यात आला तो अभ्यासक्रम त्याने / तिने यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठाच्या मान्यताप्राप्त अभ्यासकेंद्रातून पूर्ण करणे आवश्यक आहे. अभ्यासक्रमाचे वर्ष पूर्ण होण्यापूर्वी संबंधित विद्यार्थ्याचा प्रवेश कोणत्याही कारणास्तव रद्द झाल्यास विद्यापीठाने प्रदान केलेली रक्कम व प्रमाणपत्र विद्यापीठास परत करण्याची जबाबदारी संबंधित विद्यार्थी, अभ्यासकेंद्र व विभागीय केंद्र यांची राहील.

३.६ राज्य शासन / केंद्र शासन यांच्याकडे शिष्यवृत्ती मिळण्यासाठी अर्ज केलेल्या विद्यार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ देय नाही.

३.७ रु. ३,०००/– पेक्षा कमी फी असलेल्या शिक्षणक्रमाकरिता ही योजना लागू नाही.

४. **योजनेची गुणांची निकष पद्धत :**

४.१	विद्यार्थी शहरी भागातील असल्यास	१ गुण
४.२	विद्यार्थी ग्रामीण भागातील असल्यास	२ गुण
४.३	विद्यार्थी अतिदुर्गम भागातील असल्यास	३ गुण
४.४	प्रकल्पग्रस्त असल्यास	२ गुण
४.५	खेळाडू असल्यास (विभागीय / राज्य पातळी)	४ गुण
४.६	उत्पन्न मर्यादा रु. ३५०००/– पर्यंत	३ गुण
४.७	उत्पन्न मर्यादा रु. ७००००/– पर्यंत	२ गुण
४.८	उत्पन्न मर्यादा रु. १,००,०००/– पर्यंत	१ गुण

५. **अनुज्ञेय रक्कम :** अनुज्ञेय रक्कम या योजनेसाठी निश्चित केलेल्या निकषांनुसार प्राप्त गुणांच्या आधारे व शिक्षणक्रम पातळीनिहाय ठरविलेल्या रकमेच्या आधारे निश्चित केली जाईल.

५.१ पदविका शिक्षणक्रम : रु. ३,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.२ पदवी शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.३ पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा शिक्षणक्रम : रु. ५,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.४ पदव्युत्तर पदवी शिक्षणक्रम : रु. ७,०००/– किंवा शिक्षणक्रमाचे शुल्क यापैकी जे कमी असेल ती रक्कम

५.५ गरीब विद्यार्थी साहाय्य निधी योजनेकरिता अर्थसंकल्पातील अंदाजपत्रकीय तरतूद आरक्षण विभागातर्फे त्या–त्या शैक्षणिक वर्षात करण्यात येईल.

५.६ अनुज्ञेय रक्कम उदाहरण दाखल तक्ता :

अ.क्र.	किमान गुण	अनुज्ञेय रकमेचे प्रमाण %	डिप्लोमा	पदवी / पोस्ट ग्रॅज्युएट डिप्लोमा	पोस्ट ग्रॅज्युएट डिग्री
			रु. ३०००/-	रु. ५०००/-	रू. ७०००/-
१	०२	३०	रु. ९००	रु. १५००	२१००
२	३ ते ५	५०	रु. १५००	रु. २५००	३५००
३	६ च्या पुढे	१००	रु. ३०००	रु. ५०००	७०००

६ गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेअंतर्गत मदत मिळण्यासाठी अर्ज सादर करण्याची पद्धत :

६.१ गरीब विद्यार्थी साहाय्य निधी योजनेचा विहित नमुन्यातील अर्ज व आवश्यक सहपत्रे जोडून अभ्यासकेंद्राकडे दिलेल्या मुदतीत सादर करणे आवश्यक राहील.

६.२ विद्यार्थ्याने सादर केलेल्या विहित नमुन्यातील अर्जावर अभ्यासकेंद्र प्रमुख / संयोजक यांचा सही व शिक्का असणे बंधनकारक राहील.

६.३ अर्जातील प्रतिज्ञापत्रावर विद्यार्थ्यांची सही व राष्ट्रीयीकृत बँकेचा तपशील म्हणजे बँकेचे नाव, शाखा, खाते क्रमांक, आय एफ एस सी (IFSC) कोड या बाबी नोंदवणे आवश्यक आहे.

६.४ मागील वर्षी सदर योजनेचा लाभ घेणाऱ्या विद्यार्थ्यांनी मागील वर्षीच्या गुणपत्रिकेची झेरॉक्स प्रत जोडली आहे काय? ते मागील वर्षाच्या परीक्षेत उत्तीर्ण आहेत का? हे अभ्यासकेंद्र प्रमुखांनी पहावे.

६.५ अभ्यासकेंद्रप्रमुखांनी विद्यार्थ्यांकडून अर्ज निर्धारित मुदतीत भरून घेऊन विभागीय केंद्रांकडे सादर करावेत.

६.६ अभ्यासकेंद्राने विभागीय केंद्राकडे सादर केलेल्या अर्जाची छाननी वरील निकषांच्या आधारे विभागीय केंद्राने करावी. तसेच विद्यापीठाने दिलेल्या विहित नमुन्यातील माहिती Excel Sheet मध्ये Hard Copy/ Soft Copy तयार करावी.

६.७ शैक्षणिक वर्ष २०१४-१५ मध्ये प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना पूर्वीच्याच नियमाप्रमाणे गरीब विद्यार्थी साहाय्य प्रदान करण्यात येईल.

६.८ शैक्षणिक वर्ष २०१५-१६ पासून प्रवेश घेतलेल्या विद्यार्थ्यांना नवीन नियमांच्या आधारे गरीब विद्यार्थी साहाय्य योजनेची रक्कम प्रदान करण्यात येईल.

६.९ प्रत्येक शैक्षणिक वर्षात दिनांक १५ ऑक्टोबरपर्यंत अभ्यासकेंद्रांनी गरीब विद्यार्थी सहाय्य योजनेचे अर्ज जमा करावेत व विभागीय केंद्रांनी दिनांक १५ नोव्हेंबरपर्यंत सदरचे अर्ज व तक्त्यातील माहिती उपकुलसचिव, आरक्षण कक्ष यांच्याकडे सादर करावी.

६.१० पात्र विद्यार्थ्यांना सदर योजनेचा लाभ मंजूर केल्याबाबतची अंतिम यादी जानेवारीमध्ये विद्यापीठाच्या संकेतस्थळावर जाहीर केली जाईल.

परिशिष्ट ४ : University Grants Commission Resolution (2004)

विश्वविद्यालय अनुदान आयोग
बहादुरशाह जाफर मार्ग
नई दिल्ली-११० ००२
UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADURSHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002

ज्ञान-विज्ञानं विमुक्तये

F1-52/2000(CPP-II) 5 MAY 2004

The Registrar / Director
Of all the Indian Universities
(Deemed, State, Central Universities /
Institutions of National importance)

Subject : Recognition of Degrees awarded by Open Universities.

Sir/Madam,

There are a number of open Universities in the country offering various degrees/diploma through the mode of non-formal education. **The Open Universities have been established in the country by an Act of Parliament or State Legislature in accordance with the provisions contained in Section 2(f) of University Grants Commission Act, 1956. These universities are, therefore, empowered to award degrees in terms of Section 22(1) of the UGC Act, 1956.**

A circular was earlier issued vide UGC letter N.F.1-8/92(CPP) dated February, 1992 mentioning that the Certificate, Diplomas and Degrees awarded by Indira Gandhi National Open University are to be treated equivalent to the corresponding awards of the Universities in the country.

Attention is further invited to UGC circular No.F1-25/93(CPP-II) dated 28th July, 1993 (copy enclosed) for recognition of degrees and diplomas as well as transfer of credit for courses successfully completed by students between the two types of universities so that the mobility of students from Open University stream to traditional Universities is ensured without any difficulty.

The UGC has specified the nomenclature of degrees under Section 22(3) of the UGC Act, 1956 to ensure mandatory requirements viz. minimum essential academic inputs required for awarding such degrees. A copy of Gazette Notification regarding specification of degrees issued vide No.1-52/97(CPP-II) dated 31st January 2004 is enclosed. The details are also given in UGC Web site : www.ugc.ac.in

May, I therefore request you to treat the Degrees / Diploma / Certificates awarded by the Open Universities in conformity with the UGC notification on Specification of Degrees as equivalent to the corresponding awards of the traditional Universities in the country.

Yours faithfully

(Dr. Mrs. Pankaj Mittal)
Joint Secretary

Encl. : As Above
Copy to :

1. The Secretary, Government of India, Ministry of Human Resource Development, Department of Secondary Education and Higher Education, Shastri Bhavan, New Delhi-110001.
2. The Secretary, All Indian Council for Technical Education, I.G. Sports Complex, Indraprastha Estate, New Delhi
3. The Secretary, Association of Indian Universities (AIU), 16, Comrade Inderjit Gupta Marg, New Delhi -110002.
4. The Secretary, National Council for Teacher Education, I.G. Stadium, I. P. Estate, New Delhi-110002.
5. The Director of Distance Education Council, IGNOU Campus, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
6. The Vice-Chancellor, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi-110068.
7. The Vice-Chancellor, Dr. B. R. Ambedkar Open University, Road, No. 46, Jubilee Hills, Hyderabad (AP)
8. The Vice-Chancellor, Nalanda Open University, West Gandhi Maidan, Patna-800001 (Bihar)
9. The Vice-Chancellor, Dr. Babasaheb Ambedkar Open University, Shahigaug, Ahmedabad-380003 (Gujarat)
10. The Vice-Chancellor, Karnataka State Open University, Manasagangotri, Mysore-570006 (Karnataka)
11. The Vice-Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422222 (Maharashtra)
12. The Vice-Chancellor, Kota Open University, Vardhaman Mahaveer Open University, Kota-324010 (Rajasthan)
13. The Vice-Chancellor, Netaji Subhash Open University, Kolkata-700020 (West Bengal)
14. The Vice-Chancellor, Madhya Pradesh Bhoj (Open) University, Bhopal-462016 (M.P.)

(V.K. Jaiswal)
Under Secretary

परिशिष्ट ५ : G.R. of equivalency to 10th and 12th

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक व
राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांची
<u>प्रमाणपत्रे शासनसेवेसाठी समकक्ष म्हणून विचारात घेण्याबाबत</u>

महाराष्ट्र शासन
सामान्य प्रशासन विभाग
शासन निर्णय क्रमांक : आरजीडी–१५११/प्र.क्र.८९/१३,
मंत्रालय, विस्तार इमारत, मुंबई–४०००३२
दिनांक : २० मे, २०११.

<u>वाचा</u>

१) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी–१३९८/प्र.क्र.६७/९८/१३, दिनांक १० डिसेंबर, १९९८.
२) शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक : आरजीडी–१३०५/प्र.क्र.२४/२००५/१३, दिनांक १२ डिसेंबर, २००६.

<u>शासन निर्णय :</u>

यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठ, नाशिक येथून प्राप्त केलेली शैक्षणिक अर्हता शासकीय सेवेतील नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याबाबत सर्वसाधारण सूचना निर्गमित करण्याचे निदेश मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधीकरण, मुंबई यांनी श्री. राजेंद्र घुणकीकर विरुद्ध महाराष्ट्र शासन (मूळ अर्ज क्र. ६७०/२००८) वर दिले आहेत. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

१. ''ज्या पदांच्या सेवाप्रवेश नियमात १० वी/१२ वी (माध्यमिक/उच्च माध्यमिक) परीक्षा उत्तीर्ण असणे अशी किमान अर्हता विहित केलेली असेल त्या बाबतीत, महाराष्ट्र राज्य शिक्षण मंडळाची माध्यमिक व उच्च माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण नसलेला मात्र, यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठाची पूर्व परीक्षा उत्तीर्ण होऊन पदवी परीक्षेचे प्रथम वर्ष उत्तीर्ण झालेला **वा** यशवंतराव चव्हाण मुक्त विद्यापीठातून पदवी धारण केलेला उमेदवार पात्र समजण्यात यावा.''

२. बृहन्मुंबईतील लिपिक–टंकलेखक पदावरील नियुक्तीसाठी विहित करण्यात आलेल्या सेवाप्रवेश नियमातील २ (इ) मध्ये ''महाराष्ट्र माध्यमिक व उच्च माध्यमिक मंडळाने नियंत्रित केलेली माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा आणि या परीक्षेस समकक्ष घोषित केलेल्या इतर परीक्षा अंतर्भूत असल्याचे नमूद केले आहे.'' तसेच, उमेदवारांकडे महाराष्ट्र राज्यातील अधिवास प्रमाणपत्र असणेही आवश्यक आहे. राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्थान, नवी दिल्ली या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा उत्तीर्ण केलेल्या एका उमेदवाराने महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकारणाकडे दाखल केलेल्या प्रकरणात (मूळ अर्ज क्रमांक २०४/२०१०) राज्य शासनाने लवकरात लवकर निर्णय घ्यावा, असे आदेश दिले आहेत. केंद्र शासनाने कायद्यान्वये स्थापन केलेल्या राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institution of Open Schooling, New Delhi) या विद्यालयाची माध्यमिक शालांत परीक्षा (किमान ५ विषयांसह) उत्तीर्ण केलेल्या उमेदवारांना शालेय शिक्षण विभागाने अकरावी प्रवेशासाठी पात्र ठरविले आहे. मात्र, शासन सेवेतील नियुक्तीसंदर्भात समकक्षतेबाबत कोणतेही आदेश नाहीत. केंद्रिय मनुष्यबळ विकास मंत्रालयाने सर्व राज्यांना, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली (National Institute of Open Schooling, New Delhi) यांच्याकडून दिली जाणारी प्रमाणपत्रे उच्च शिक्षण व नोकरीसाठी (Employment) ग्राह्य (समकक्ष) धरण्याबाबत कळविले आहे. ही बाब विचारात घेऊन, राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय शिक्षण संस्था, नवी दिल्ली यांच्यामार्फत माध्यमिक शालांत परीक्षेबाबत दिलेले प्रमाणपत्र, माध्यमिक शालांत परीक्षा अशी अर्हता असलेल्या पदांवर नियुक्तीसाठी ग्राह्य धरण्याची बाब देखील शासनाच्या विचाराधीन होती. त्यावर, शासनाने घेतलेल्या निर्णयानुसार यासंदर्भात खालीलप्रमाणे सूचना देण्यात येत आहेत.

''राष्ट्रीय मुक्त विद्यालय संस्था, नवी दिल्ली यांची (मराठी व इंग्रजीसह किमान ५ विषयांसह) शालांत परीक्षा उत्तीर्ण झालेल्या व सदर प्रमाणपत्र (Secondary School Examination Certificate) धारण करणाऱ्या उमेदवारांनी, राज्य शासन सेवेमध्ये ज्या ज्या ठिकाणी माध्यमिक शालांत प्रमाणपत्र परीक्षा उत्तीर्ण अशी अर्हता विहित केली असेल त्या त्या ठिकाणी शासन सेवेसाठी शालांत परीक्षा समकक्ष पात्रता आपोआप धारण केली आहे असे समजण्यात यावे.''

३. त्यानुसार, सर्व नियुक्ती प्राधिकारी यांनी कार्यवाही करावी. हे आदेश या आदेशाच्या दिनांकापासून तात्काळ अंमलात येतील.

४. सदर शासन निर्णय महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध असून त्याचा संगणक संकेतांक क्रमांक २०११०५२०१३५११०४००१ असा आहे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने,

(बा. वि. निकम)
अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

परिशिष्ट ६ : एका पेक्षा अधिक शिक्षणक्रमांना प्रवेश

DISTANCE EDUCATION COUNCIL
INDIRA GANDHI NATIONAL OPEN UNIVERSITY

15983-16229

F.No.DEC/Notification/40.5.1.5/2012
Dated:01.11.2012

NOTIFICATION

Sub: Policy on pursuing two or more programmes simultaneously in various combinations - regarding.

The Distance Education Council in its 40th meeting held on 08.06.2012 has decided on the policy on pursuing two or more programmes simultaneously in various combinations. Two degree programmes cannot be allowed to be pursued simultaneously. However, a student can pursue two programmes simultaneously through distance or combination of distance and regular modes from the same or different University(ies)/ Institution(s) in various combinations, *viz.,*

1. One Degree and one Diploma/Post Graduate Diploma/Certificate
2. One Post Graduate Diploma and one Diploma/Certificate
3. One Diploma and one Certificate
4. Two Post Graduate Diplomas
5. Two Diplomas
6. Two Certificates

This is for information and adherence by all concerned.

(DIRECTOR)

To

VCs of all SOUs/ Heads of DEIs

3. **The Registrar**
YCMOU
Dnynagangotri, Near Gangapur Dam
Nashik-422 222,
MAHARASHTRA

Appendix - 7 : G.R. of Equivalency and Approval of State Govt. of Maharashtra for Degree's and Diploma's of Open Universities

मुक्त विद्यापीठाच्या पदव्यांना समकक्षता व शासनमान्यता

(१) अन्य विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्षता

मा. शिक्षण संचालक (उच्च शिक्षण) महाराष्ट्र राज्य यांच्या पत्र क्र. समक (उ. शि.)/१०९४/३२८६१/मवि-१, दि. ३० ऑक्टोबर १९९५ च्या पत्रान्वये 'केंद्रीय किंवा राज्य विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे भारतातील विद्यापीठाने दिलेली पदवी/पदविका आणि संसदेने अधिनियमाद्वारे इतर शैक्षणिक संस्था प्रस्तावित केलेल्या आहेत किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम (१९५६) मधील कलम क्र. ३ अन्वये मानीव विद्यापीठे घोषित केली आहेत अशांच्या बाबतीत पदवी किंवा पदविका मान्यता देण्याबाबतचे औपचारिक आदेश विद्यापीठाने काढण्याची आवश्यकता नाही'.

यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे महाराष्ट्र राज्याच्या विधिमंडळाने अधिनियमाद्वारे (कायदा क्र. २०/१९८९) स्थापन केलेले विद्यापीठ असून त्यास विद्यापीठ अनुदान आयोगाचीही मान्यता आहे. **त्यामुळे या विद्यापीठाची पदवी इतर विद्यापीठांच्या पदवीशी समकक्ष आहे.**

(२) विद्यापीठ अनुदान आयोगाची मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोग, नवी दिल्ली यांनी त्यांचे पत्र क्र. F/S-15/89 (CPP-I) दि. ८ डिसेंबर १९९२ नुसार विद्यापीठ अनुदान आयोगाच्या १९५६ च्या कायद्यातील कलम १२-बी अन्वये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठास मान्यता दिली आहे.

(३) महाराष्ट्र लोकसेवा आयोगाची मान्यता

उपसचिव व परीक्षा नियंत्रक, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई यांच्या पत्र क्र. १४७७ (१७/१९९४/कक्ष) **दि. १७ फेब्रुवारी १९९४ च्या पत्रातील मान्यतेसंबंधीचा मजकूर - 'यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ हे संविधिमान्य (Statutory) असल्यामुळे आपल्या विद्यापीठाच्या पदवीधर विद्यार्थ्यांकडून आलेले अर्ज देखील इतर मान्यताप्राप्त विद्यापीठांच्या पदवीधर उमेदवारांकडून आलेल्या अर्जांप्रमाणेच आयोगाकडून विचारात घेतले जातील'**

मुक्त विद्यापीठाच्या पदवी/पदविकांना महाराष्ट्र शासन मान्यता

विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेली विद्यापीठे

राज्य सेवेतील पदासांठी पदवी/पदविकास मान्यता

महाराष्ट्र शासन

सामान्य प्रशासन विभाग

शासन निर्णय : क्रमांक आरजीडी-१३९४/प्र.क्र. २१/९४/१३,मंत्रालय, मुंबई ४०००३२, दिनांक ८ मार्च १९९५

वाचा : (१) सामान्य प्रशासन विभाग, शासन निर्णय क्रमांक आरजीडी-१०६१/१८९६७/ ११४ - जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९

शासन निर्णय : महाराष्ट्र लोक सेवा आयोगाशी विचार विनिमय करून उपरोक्त दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ च्या आदेशाद्वारे असा निर्णय घेण्यात आला होता की, केंद्र अथवा राज्य विधिमंडळाच्या अधिनियमाद्वारे स्थापित झालेली विद्यापीठे, संसदेच्या अधिनियमाद्वारे स्थापन झालेल्या इतर शैक्षणिक संस्था, किंवा विद्यापीठ अनुदान आयोग अधिनियम, १९५६ च्या अंतर्गत भाग ३ अन्वये जाहीर झालेली मानवी विद्यापीठे यांनी प्रदान केलेल्या पदव्या / पदविका तसेच भारतीय वैद्यकीय मंडळ अधिनियम, १९५६ च्या परिशिष्टांमध्ये अंतर्भूत केलेल्या वैद्यकीय व संलग्न विषयामधील पदव्या यांना शासकीय महाविद्यालयातील अध्यापकीय पदे वगळता, **राज्यातील सेवा व पदांवरील भरतीसाठी आपोआप मान्यता प्राप्त झाली असल्याचे समजण्यात यावे.**

(२) सदर आदेशासोबत विद्यापीठ अनुदान आयोगाने मान्यता दिलेल्या वैधानिक विद्यापीठे व संस्थांची यादी जोडण्यात आली होती. आयोग मान्यताप्राप्त विद्यापीठे व संस्था यांची अद्ययावत यादी आता या आदेशासोबत जोडण्यात आली आहे. शासन निर्णय, सामान्य प्रशासन विभाग, क्रमांक आरजीडी - १०६१/१८९६७/ ९१४/जे दिनांक २१ ऑगस्ट १९६९ मध्ये नमूद केलेल्या आणि वर परिच्छद १ मध्ये उद्धृत केलेल्या हेतूसाठी सदर सर्व विद्यापीठे/संस्था यांनी प्रदान केलेल्या पदवी/पदविकांना आपोआप मान्यता देण्यात आल्याचे समजण्यात यावे.

महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने

दा. र. राणे

अवर सचिव, महाराष्ट्र शासन

प्रति,

(१) राज्यपालांचे सचिव
(२) मुख्य मंत्र्यांचे सचिव
(३) सचिव, महाराष्ट्र लोकसेवा आयोग, मुंबई
(४) महालेखापाल, महाराष्ट्र-१, मुंबई
(५) महालेखापाल, महाराष्ट्र -२, मुंबई
(६) निवासी लेखा परीक्षा अधिकारी, मुंबई
(७) अभिदान व लेखा अधिकारी, मुंबई
(८) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (मूळ न्याय शाखा), मुंबई
(९) प्रबंधक, उच्च न्यायालय (अपील शाखा), मुंबई
(१०) प्रबंधक, लोक आयुक्त व उप लोक आयुक्त यांचे कार्यालय, मुंबई
(११) सर्व मंत्रालयीन शिक्षण
(१२) मंत्रालयीन विभागांच्या नियंत्रणांच्या नियंत्रणाखालील सर्व विभाग प्रमुख व कार्यालय प्रमुख
(१३) अवर सचिव, भारत सरकार, शिक्षण मंत्रालय, नवी दिल्ली
(१४) निवड नस्ती

वाचा : महाराष्ट्र शासनाच्या उपरोक्त शासन निर्णय क्रमांक आर.जी.डी. १३९४/प्र.क्र.२१/९४/१३ मंत्रालय, मुंबई. दिनांक ८ मार्च १९९५ च्या सोबत जोडलेल्या यादीमध्ये यशवंतराव चव्हाण महाराष्ट्र मुक्त विद्यापीठ, नाशिक यांची अनुक्रमांक १४६ वर नोंद करण्यात आलेली आहे.

Appendix - 8 : Letter of Recognition from UGC

APPENDIX 1

APPENDIX 1.1 : LETTER OF RECOGNITION FROM UGC

UNIVERSITY GRANTS COMMISSION
BAHADUR SHAH ZAFAR MARG
NEW DELHI-110002.

NO. F.5-15/89 (OPP-I) December, 1992

The Secretary
Govt. of Maharashtra
Higher and Technical
Education and Employment Deptt.
Mantralaya Annexe
Bombay- 400032.

Sub : Recognition of Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, *Nashik for Central assistance under Section 12-B of the UGC Act, 1956.*

Sir,

With reference to the correspondence resting with your letter No. MOJ/ 63003 (241/92) UNI dated 11th November, 1992 on the above subject, I am to say that the University Grants Commission has agreed to declare the Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University Nashik established under Maharashtra State Act No. XX of 1989, fit to receive Central assistance for all purposes including Institutional development in terms of the rules framed under Section 12-B of the UGC Act, 1956.

The receipt of the letter may please be acknowledged.

Yours faithfully,

Sd/xxx
(I J GUPTA)
JOINT SECRETARY

Copy to: -

1. The Vice - Chancellor, Yashwantrao Chavan Maharashtra Open University, Nashik-422005.
2. Secretary to the Govt. of India, Ministry of Human Resource Development (Deptt. of Education) New Delhi.
3. The Registrar, Indira Gandhi National Open University, Maidan Garhi, New Delhi- 110068.
4. The Secretary, Association of Indian Universities, 16, Kotla Marg, New Delhi- 110002.
5. *Desk Officer (Meeting) / S.O.FD-III/S.O.SU-II/S.S.O.-I, Stat, U.G.C. New Delhi.*
6. All Officers /Sections, UGC New Delhi.

Sd/-
(D. D. Mehta)
SECTION OFFICER

परिशिष्ट ९ : विद्यार्थी सहायता आणि विद्यार्थी कल्याण योजना

■ विद्यार्थी सहायता

अल्प उत्पन्न गटातल्या हुशार विद्यार्थ्यांसाठी विद्यार्थी साहाय्य योजना विद्यापीठातर्फे राबविली जाते. त्यासाठी विद्यापीठाने १५ लाखांची तरतूद केली आहे. या योजनेखाली आर्थिकदृष्ट्या दुर्बल विद्यार्थ्यांनी प्रवेश घेतलेल्या शिक्षणक्रमासाठी असलेल्या शुल्कात सवलत देण्यात येते. त्यासाठी विद्यापीठाने विहित नमुना विकसित केला असून योग्य पात्रताधारक विद्यार्थ्यांना प्रवेश शुल्कात सवलत देण्यात येते.

■ विद्यार्थी कल्याण योजना

विद्यार्थ्यांच्या सर्वांगीण व्यक्तिमत्त्व विकासासाठी दरवर्षी क्रीडा व युवक महोत्सवांचे आयोजन करण्यात येते. तसेच विद्यार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धाही घेण्यात येत असते.

■ क्रीडा महोत्सव

विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांना खेळाचे मैदान मिळावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व विद्यापीठ पातळीवर क्रीडा स्पर्धा सुरू केल्या आहेत. यातून खेळाडूंना राज्य व राष्ट्रीय स्तरावरील क्रीडा स्पर्धेत भाग घेता येतो. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या आंतरविद्यापीठीय अश्वमेध व ए. आय. यू. च्या क्रीडास्पर्धेतही खेळाडूंना भाग घेता येतो.

■ युवक महोत्सव

विद्यापीठाच्या कलावंत विद्यार्थ्यांना त्यांच्या कलागुणांचे प्रदर्शन करता यावे म्हणून विद्यापीठाने विभागीय व केंद्रीय स्तरावर युवक महोत्सव सुरू केला आहे. यात वक्तृत्व स्पर्धा, एकांकिका, नृत्य संगीत, गायन यांसारख्या स्पर्धा घेण्यात येतात. मा. राज्यपालांच्या कार्यालयाकडून आयोजित केल्या जाणाऱ्या इंद्रधनुष्य व ए.आय.यू. (भारतीय विद्यापीठ संघ) यांच्यातर्फे घेण्यात येणाऱ्या राष्ट्रीय युवक महोत्सवात कलावंत विद्यार्थ्यांना सहभाग घेता येतो.

■ आविष्कार

विद्यापीठ स्तरावरील विद्यार्थ्यांमधील संशोधन प्रवृत्तीला प्रोत्साहन देण्यासाठी मा. राज्यपाल यांच्या कार्यालयातर्फे दरवर्षी आविष्कार ही संशोधनात्मक स्पर्धा घेण्यात येते. या आंतरविद्यापीठीय संशोधन महोत्सवातही मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांना भाग घेता येतो.

■ संवाद पत्रिका

राज्यभर पसरलेल्या मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांशी संपर्क साधण्यासाठी मुक्त विद्यापीठ संवादपत्रिका हे मासिक प्रकाशित केले जाते. विद्यार्थ्यांना उपयुक्त माहिती लेख, सूचना यांचा यात समावेश असतो. अध्ययनार्थ्यांमधील अभ्यासाची प्रेरणा व दूरशिक्षणाबाबत जागरूकता वाढविण्याचे कार्य ही पत्रिका करत असते. सदर संवाद पत्रिका वेबसाईटवर वाचण्यासाठी उपलब्ध असेल.

■ आभासी वर्ग

विद्यार्थ्यांना उपग्रहाच्या माध्यमातून शिक्षण घेणे शक्य व्हावे म्हणून विद्यापीठाने अहमदाबाद येथील भारत सरकारच्या भारतीय अंतरिक्ष अनुसंधान संघटन (इस्रो) या संस्थेच्या मदतीने एज्युसॅट या उपग्रह वाहिनीद्वारा (सॅटेलाईट चॅनल) दूरशिक्षणाचा प्रकल्प सुरू केला आहे. या प्रकल्पांतर्गत राज्यात एकूण ४० व्हर्च्युअल लर्निंग सेंटर कार्यान्वित केलेली आहेत. याद्वारे थेट संपर्कसत्रे घेण्यात येतात.

■ राष्ट्रीय सेवा योजना

पारंपरिक विद्यापीठांप्रमाणेच मुक्त विद्यापीठाच्या विद्यार्थ्यांसाठी राष्ट्रीय सेवा योजना सुरू करण्यात आली आहे.

खालील संवर्गातील विद्यार्थ्यांना शुल्कात सवलत दिली जाते.

(१) अंध, अपंग, मूक–बधिर, कर्णबधिर विद्यार्थी (पाहा परिशिष्ट ३)

(२) विद्यापीठातील नियमित वेतनश्रेणीत कार्यरत सेवक व त्यांचे परिवारजन (स्वतः, पत्नी/पती, दोन पेक्षा अधिक नाही इतके अवलंबून असलेले अपत्य)

(३) मागासवर्गीय (शासनाच्या नियमाच्या अधीन) विद्यार्थी.

वरील संवर्गातील उमेदवारांनी संपूर्ण शिक्षणक्रम शुल्क भरून प्रवेश घ्यावा. त्यानंतर विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्क सवलतीची प्रक्रिया पूर्ण करावी. विद्यापीठ / शासनाच्या नियमाप्रमाणे शुल्काचा परतावा संबंधितांना देण्यात येईल.

परिशिष्ट १० : अंतिम परीक्षा : प्रश्नपत्रिकेचे स्वरूप

सवसाधारण सूचना :

१. सर्व प्रश्न सोडविणे अनिवार्य आहे.
२. प्रत्येक उप-प्रश्न पाच गुणांचा आहे.
३. प्रत्येक उप-प्रश्नांचे उत्तर ७५ ते १०० शब्दात लिहा.
४. प्रत्येक प्रश्नाचे उत्तर स्वतंत्र पृष्ठावर लिहावे. उत्तर लिहितांना प्रश्न व उपप्रश्नाचे स्पष्ट उल्लेख करावे.
५. ८० गुणांच्या मुल्यमापनाचे आपल्या शिक्षणक्रमाच्या संरचनेनुसार गुणांचे आवश्यकतेनुसार रूपांतरण (Conversion) केले जाईल.

१. खालीलपैकी कोणतेही चार उपप्रश्न सोडवा.

अ) ____________________

ब) ____________________

क) ____________________

ड) ____________________

ई) ____________________

२. खालीलपैकी कोणतेही चार उपप्रश्न सोडवा.

अ) ____________________

ब) ____________________

क) ____________________

ड) ____________________

ई) ____________________

३. खालीलपैकी कोणतेही चार उपप्रश्न सोडवा.

अ) ____________________

ब) ____________________

क) ____________________

ड) ____________________

ई) ____________________

४. खालीलपैकी कोणतेही चार उपप्रश्न सोडवा.

अ) ____________________

ब) ____________________

क) ____________________

ड) ____________________

ई) ____________________

*****